

új

Kéve

A SVÉDORSZÁGI MAGYAR PROTESTÁNS GYÜLEKEZETEK LAPJA

Bort, búzát, bölcsességet

Hadd halasszam el a jövő lapszámig a Mi-
atyánk mondatairól szóló laikus elmélkedé-
seim következőjét, hogy helyette áldott, bé-
kés karácsonyt kívánjak mindannyiatoknak
az egyháztanács nevében.

Elégedetten, de nem önelégülten tekin-
tünk vissza a lassan elmúlnak mondható
évre, hálát adva Istennek svédországi s szom-
szédos északi országokbeli
magyar keresztény közössé-
günk, különösen pedig pro-
testáns gyülekezeteink erő-
södéséért, gyarapodásáért,
belső tisztulásáért.

Mindezt úgy értelmez-
zük, mint a gondviselés két-
ségtelen tényét, hiszen közel
négy évtizedes svédországi
magyar egyháztörténetünk-
nek aligha volt nehezebb
időszaka, mint a mostani
egyháztanács első, 1994
decemberében kezdődött
munkaéve, amelynek során
közösségünket talán létében
is fenyegető, de jó hírének
mindenképpen ártó bom-
lasztást kellett leküzdenünk.

Erről itt ennyit és nem többet. Eljöttek az
ünnepek, csendül karácsonyfáink csen-
gettyűje, kondul óesztendő-ékünk órája,
ünnepelünk.

Hétköznapijaink a svéd társadalom köze-
gében telnek, ünnepnapjaink azok, amelyek
visszafordítanak a meghittebb kisközösségi
létbe — családunk, barátaink, hittestvéreink,
sorstársaink körébe. Születésnapok, vásárna-
pok, hétvégi istentiszteletek, karácsony,

húsvét. S nemzeti ünnepeink, amelyek meg-
tartása lélekben és érzésben összeköt őha-
zánkkal.

Éppen ezért kisközösségi létünk kiemel-
ten fontos kérdése, hogy mit tekintünk saját
ünnepeinknek, s hogy azokat miként üljük
meg. 1996-ban, a nemsokára ránk köszöntő
új évben, hagyományos ünnepeink mellett két

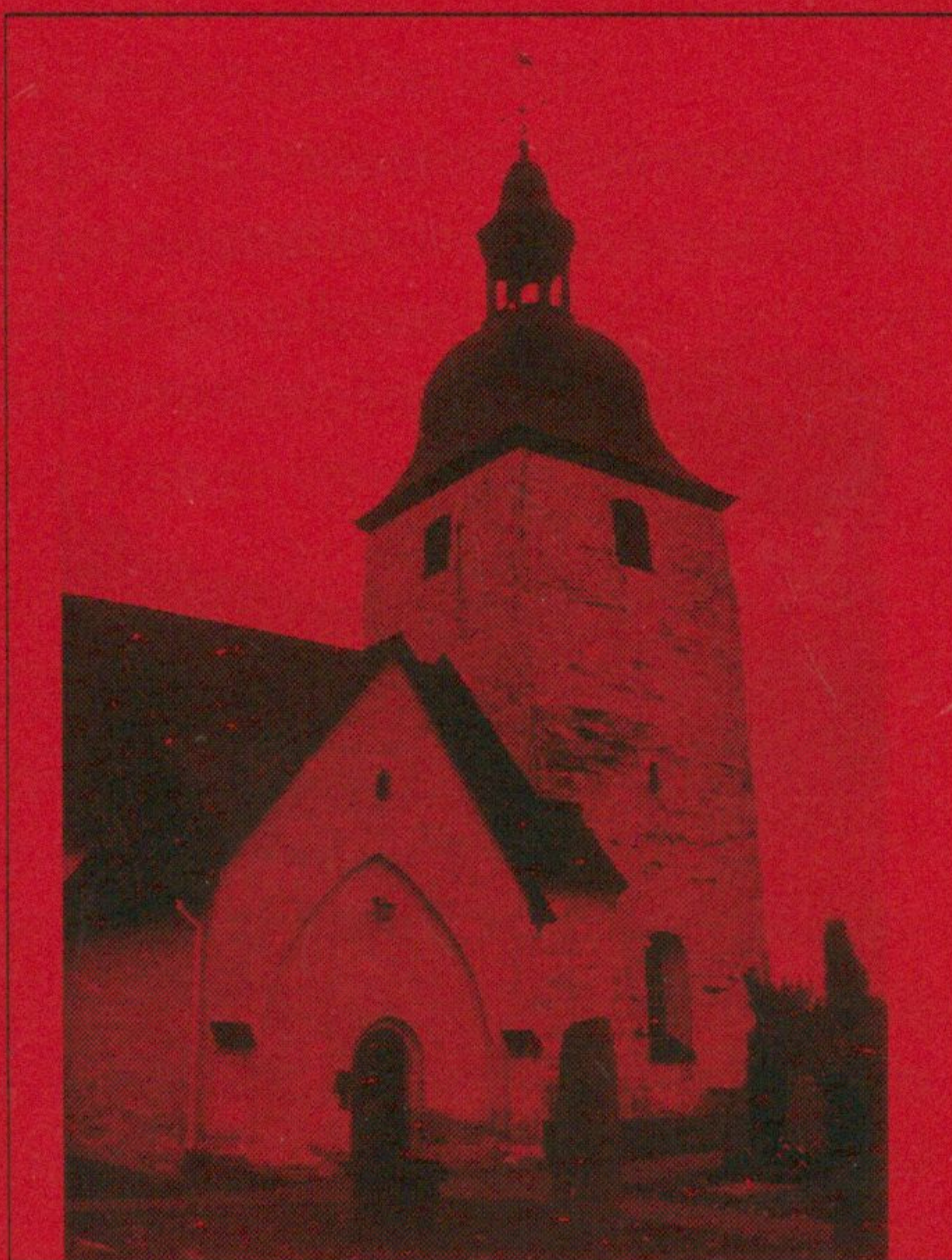
fontos évfordulót kellene
külön is megünnepelnünk:
a magyar egyházi oktatás
— egyáltalán: az oktatás, az
intézményes magyar műve-
lődés — megkezdődésének
ezredik, s az 1956-os forra-
dalom és szabadságharc
negyvenedik évfordulóját.

És igen, meg kell ünne-
pelnünk a honfoglalás ezer-
századik évfordulóját is. Pon-
tosabban: meg kell emlékez-
nünk róla, ünnepélyesen, de
mértéktartóan. Tudva azt,
hogy a honfoglalásnak — a
magyarok beköltözésének a
Kárpát-medencébe — az ese-
mény idején senki sem örült,
maguk a magyarok sem, hi-
szen kényszerűségből tették, a népvándorlás

mögöttük torlódó hullámainak nyomására.
Tudva azt, hogy a beköltözés 895-ben történt,
s egy évezred múlva az akkori hivatalosság
csak azért ünnepelte 1896-ban a milleniumot,
mert nem fejezték be idejében az ünnepi
előkészületeket. S tudva azt, hogy helytelen
volna, ha elősegítenénk, hogy ez az évfordu-
ló csökkentse a másik kettő jelentőségét.

(Folytatás a 4. oldalon)

Veress Zoltán

Färentuna temploma
(Lásd cikkünket a 10. oldalon)

CÍMEINK

Országos felügyelő / az Egyháztanács elnöke
Stockholmi felügyelő

VERESS ZOLTÁN
Ekensbergsvägen 110
117 69 STOCKHOLM
Tel/Fax 08 - 744 09 91

Országos gondnok / Malmöi felügyelő

PITLIK PÁLHÁZI KATALIN
Carl Herslowsgatan 10
211 47 MALMÖ
Tel 040 - 97 90 29

Tiszteletbeli országos felügyelő
Göteborgi felügyelő

BÉLDY ZOLTÁN
Landalaberg 14
411 29 GÖTEBORG
Tel 031 - 20 66 95

Országos jegyző / Sölvesborgi felügyelő

TÓTH ILDIKÓ
Rektor Dahlgatan 7/3
294 00 SÖLVESBORG
Tel/Fax 0456 - 140 37

Borås-Jönköping-Gislaved-i felügyelő

BODONI DÉNES JÁNOS
Östra Ringgatan 15
332 34 GISLAVED
Tel 0371 - 104 88

Helsingborgi felügyelő

STORLIND EUGEN
Skånegatan 32 B
252 52 HELSINGBORG
Tel/Fax 042 - 13 62 99

Ljungbyi felügyelő

MIHALYI DANIEL
Ågårdsvägen 66
341 37 LJUNGBY
Tel 0372 - 832 96

Västerås-i felügyelő

REHÓ ISTVÁN
Glasbärgargatan 7
723 51 VÄSTERÅS
Tel 021 - 12 09 91

Katrineholmi felügyelő

ÁLLÓ RÓZSIKA
Parkvägen 23
643 00 VINGÅKER
Tel 0151 - 103 01

Központi pénztáros

TÖRÖK ERNŐ
Ångsullsvägen 85
162 46 VÄLLINGBY
Tel 08 - 36 78 57

Lelkipásztor

MOLNÁR-VERESS PÁL
Vintrosagatan 17/1
124 73 BANDHAGEN/ STH
Tel/Fax 08 - 86 36 39

Karácsonyi imádság

Úristen, Mennyei Atyánk!

Sötétség vesz körül bennünket, beborítja földünket, lelkünket. Félelem és bizonytalanság irányítja cselekedeteinket. Az ismeretlen jövő aggaszt minket. Van-e kiút? Van-e kifelé vezető út a dermesztő sötétből? Milyen jövő vár rám mint otthontalan, mint munkanélküli, mint betegséggel küzdő, milyen jövő vár rám árván, egyedül, szeretteim nélkül?

Elhangzott régen az emberiség jövőjéről szóló ígéret: „A nép, amely sötétségben jár, nagy világosságot lát. A halál árnyékának földjén lakókra világosság ragyog.” Ézsaiás próféta jóvendölése reményt ébresztett isten népében. És így folytatódott az ígérés: „Mert egy gyermek születik nekünk, fiú adatik nekünk. Az uralom az ő vállán lesz, és fogják nevezni: Csodálatos Tanácsos, Erős Isten, Örökkévaló Atya, Békesség fejedelme.”

Hálát adunk neked jósaágos Istenünk, hogy Ézsaiás próféta ígérete beteljesült. Elküldted hozzánk a Messiást, a te Fiadat, hogy közelebb kerülhessünk hozzád. Csoda történt és ámulatot kelt bennünk a jászol a kiscsecsemővel. Az emberiségnek, az elesett világnak nem fordítottál hátat. A vendégfogadóban nem volt hely a te Fiadnak, egy szegény istálló lett bölcsője a Messiásnak.

Öröm, szeretet, békesség, ez lehet számunkra karácsony üzenete. Látjuk, körülöttünk mi zajlik: mennyi a nyomorúság, hány ember éhez, mennyire nehéz népek között megtartani az együttérzést, barátságot. Mennyi fiatal és kisgyermek szenved szeretet és megértés hiányában. Nyisd meg Urunk szemünket, szívünket, a szeretet és békesség iránt, ébressz rá, hogy tudatosan harcoljunk mindazokkal az erőkkel szemben, melyek elválasztanak bennünket tőled és egymástól. Vezess el Urunk azokhoz a családokhoz, hol vágnak testvérekre, megértő barátokra, vezess minket azokhoz, kik magukra maradtak és nincs kivel megosszák bennső gondolataikat.

Urunk, könyörgünk a messze nagyvilágba szétszóródott testvéreinkért. Legyen számukra csendes ez az ünnep, ágyúlövés és fenyegető harcok nélkül, könyörgünk mindazokért, kik hitükért szenvednek, üldözöttek. Könyörgünk a megfáradt, reménytvesztett közösségeinkért. Adj megújult erőt és kitartó szeretetet. Áldott légy Urunk, hogy elküldted a Megváltót, hogy általa és vele való közösségben vigyük tovább, amit tőled kaptunk: A szeretetet.

Ámen.

Kellner-Berglund Ilona

Patachich Csilla (Stockholm) tusrajza

Több nyelven egy szívvvel

Tudjuk, hogy közülünk mentetek el, s hogy most tőlünk messzire, nálunknál jobban éltek. De a mieink maradtak a hegyek, a hegyekben a patakok, a patakokban a halak — mondta Tallinnban, arcán csak a rokonoknak kijáró mosollyal, egy zürjén lány. — Ott voltunk az istentiszteleten, s bár semmit nem értettünk a magyar igehirdetésből, mégis éreztük mondanivalóját. Nézzetek meg, hallgassatok meg minket is, — nem értitek dalainkat, nem ismeritek táncainkat, de biztosan átérzitek azt, mi bennük rejlik.

Lássatok, halljátok egymást... — Szépfalusi István könyvének címe jut eszembe, amikor e lányt hallgatom. Látnunk és hallanunk kell egymást, hogy amit eddig csupán könyvek s tanulmányok rideg adataiként ismertünk, érzésekkel teli életre keljen bennünk.

Nem vagyok a szaktudomány, jelen esetben sem a nyelvészet, sem az etnológia jeles ismerője, csupán amolyan múltunkban szívesen barangoló mai vándor, aki a szigorúan vett tudományos megállapításokon túl örülni tud annak, ha ismerős jegyeket fedez fel egy cseremisiz dalamban, s egészen lelkes tud lenni, ha egy Ural-aljáról érkezett legény pörge alapjában az alföldi csikóséra ismer.

Nem is oly régen a missziós szövetség meghívására többen is egybegyűltünk, Svédországban élő, idegen származású protestánsok, s az értekezlet hivatalos része után az ebédszünetben egy koreai szólított meg: valamivel többet kéne tudnunk egymásról, hiszen — remélem tudja — rokonok vagyunk. Csodálkozásomat látva így folytatta:

az iskolában úgy tanultuk, hogy a magyarok rokonaink, a legnyugatabbra kerültek.

Nem vagyok a szaktudomány ismerője, koreai lelkész-ismerősöm állítását sem cáfolni, sem megerősíteni nem kívántam, de egy valami igen jól esett, ugyanaz a valami, amit finn, észt, vogul, zürjén, cseremisiz vagy török emberekkel találkozáskor tapasztaltam: **számon tartanak minket**, tudnak rólunk, szeretettel és rokonszenvvel viseltetnek irántunk.

Rokonaink vagy félrokonaink, vagy csupán annak hittek és képzeltek, szerte e nagy világban sokan vannak, kik a valamiféle együvé tartozás érzésében élnek, úgy, mint a magyarok második világtalálkozóján Budapesten látott magyarabok, kiknek magyar őseit még a törökök vitték s adták el hadizsákmányként s áruként, s jutottak el a mai Egyiptomba. Bőrük színe sötét, hajuk fekete és göndör, nevük Musztafa és Khaleb, nyelvük arab, viseletük közel-keleti; semmi másban nem őrzik magyar származásukat, csupán tudatukban.

Amikor 1987 késő őszen a repülőgép kerekeinek a kifutópályához dőndülése jelezte, hogy a számunkra új világba megérkeztünk, akkor, azon kívül, hogy itt észa-kon is élnek régebben jött magyarok, semmit sem tudtam róluk. Idősbödő budapesti lelkész-ismerősöm is csak annyit mondott: keresd fel az ottani gyülekezetet, állj szolgálatába, mert az aratnivaló sok, de a munkás kevés.

(Folytatása a 16. oldalon)

Molnár-Veress Pál

(Folytatás a címlapról)

Csendesen és okosan, az igaz önismeret jegyében kell tehát megemlékeznünk a millicentenáriumról. Felidézve és tudatosítva a tényeket, többek között nemzeti történetünk utóbbi száz évében lezajlott s még egyre zajló földrajzi szétszóródásunk tényét. Keresve és megragadva, megerősítve a szálakat, amelyek összetartják megoldott kévénket — ha nem másként, legalább anyanyelvben, legalább kultúrában, legalább lélekben és érzésben.

Egy millenium számszerűleg kevesebb, erkölcsileg több, mint egy millicentenárium. Ezért tulajdonképpen nagyobb ünnep a pannonhalmi monostor iskolája megalapításának ezredik, mint a honfoglalás ezerszázadik (pontosabban: ezerszázegyedik) évfordulója. S ezért és nemcsak ezért, hanem európai jelentőségéért és ezeréves európai múltunk minden értékéért lesz még sokkal nagyobb ünnep — mindössze öt év múlva! — az európai keresztény népek családjába való belépésünk milleniuma: annak az ezredik évfordulója anno Domini 2000 karácsonyában, hogy Istvánt, a pannonhalmi keresztény iskolát pogány fejedelemként megalapító Géza fiát, az akkori európai jogrend szerint királlyá koronázták.

Legyen türelmünk ennek megünneplésére készülni, ne fáradjunk bele az ünneplésbe, mielőtt eljön az igazi ünnepek órája.

Végezetül, némileg eltérve a hagyományos újévi köszöntéstől, hadd kívánjak mindannyiatoknak bort, búzát, bölcsességet. Más szóval **jókedvet** és **bőséget**, s amit nemzeti imádságunk költője kifelejtett a kért áldások sorából: okos, szeretetteljes egyetértést egymás közt.

Patachich Csilla (Stockholm) tusrajza

Ismeres verseink

Ady Endre

Karácsony

I.

Harang csendül,
ének zendül,
messze zsong a hálaének,
az én kedves kis falumban
karácsonykor
magába száll minden lélek.

Minden ember
szeretettel
borul földre imádkozni,
az én kedves kis falumban
a Messiás
boldogságot szokott hozni.

A templomba
hosszú sorba
indulnak el ifjak, vének,
az én kedves kis falumban
hálát adnak
a magasság Istenének.

Mintha itt lenn
a nagy Isten
szent kegyelme súgna, szállna,
az én kedves kis falumban
minden szívben
csak szeretet lakik máma.

II.

Bántja lelkem a nagy város
durva zaja,
de jó volna ünnepelni
odahaza.

De jó volna tiszta szívből
— úgy mint régen —
fohászkodni,
de jó volna megnyugodni.

De jó volna mindent, mindent
elfeledni,
de jó volna játszadozó
gyermek lenni.
Igaz hittel, gyermek szívvel
a világgal
kibékülni,
szeretetben üdvözülni.

III.

Ha ez a szép rege
igaz hitté válna,
óh, de nagy boldogság
szállna a világra.
Ez a gyarló ember
ember lenne újra,
talizmánja lenne
a szomorú útra.
Golgota nem volna
ez a földi élet,
egy erő hatná át
a nagy mindenséget.
Nem volna más vallás,
nem volna csak ennyi:
imádni az Istent
és egymást szeretni...
Karácsonyi rege
ha valóra válna,
igazi boldogság
szállna a világra...

Szakítsuk meg ebben a karácsonyi számban az Isten-
nel vívódó istenes versek sorozatát; uralkodjék Treuga Dei
(Isten békéje) az ember és Isten viszonyában is ez éven-
ként visszatérő szent időben. Félő, hogy az emberek s a

népek-nemzetek között jóval nehezebb lesz megvalósíta-
ni s csak pár napig is fönntartani; elhallgattatni a fegyve-
reket s a gyűlölködés hangzavarát.

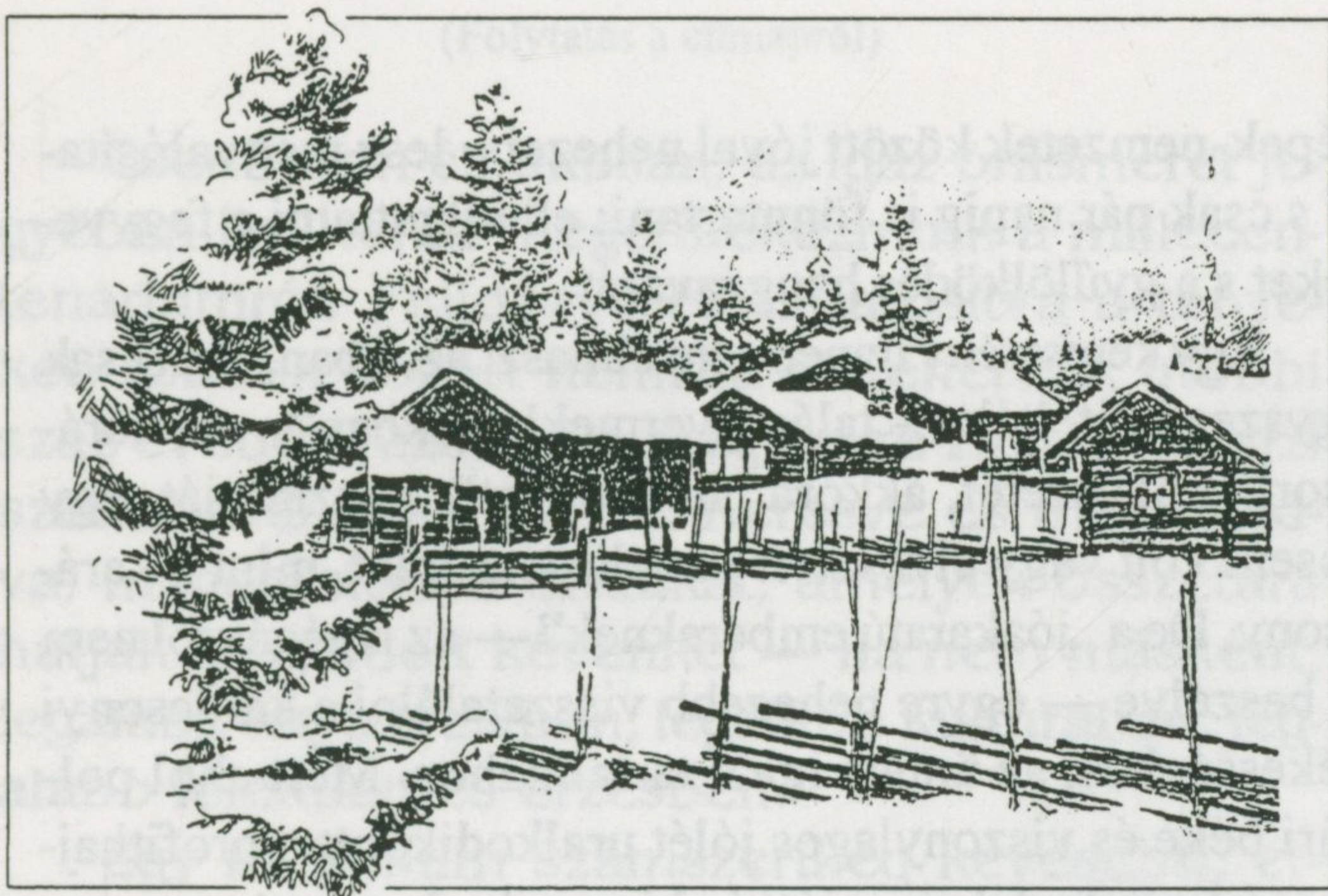
Egy keresztény ünnep sem támaszt azokban, akik csak
egyszer is átérték — talán gyermekkorukban? — a kará-
csonty költészetét, akkora „honvágyat”, nosztalgiát, egy
sosem volt vagy elvesztett paradicsom iránt, mint a kará-
csonty. De a „jóakarátú embereknek” — az izgágákról nem
is beszélve — egyre nehezebb visszatalálni a karácsonyi
békességhez, az ünnep igazi tartalmához. Mert ahol pol-
gári béke és viszonylagos jólét uralkodik, ott a profithaj-
hászó kereskedelem sajátítja ki magának a karácsonyt, a
maga dicsőségét ünnepli fényben úszó kirakatokkal és
vásárlásra buzdító csindarattával. Igaz, hogy a szentesté-
re beáll a csend, de csak azért, hogy zavartalanul átadhas-
suk magunkat a gyomor örömeinek és az ajándékcso-
mok bontogatásának. Hiszen szép ez is, nem kell büntudatot
éreznünk miatta, ha nem állunk meg itt s nem ezt tartjuk a
legfontosabbnak.

Ady Endre egyszerűségében is lényegre tapintó ver-
se a maga tisztaságában fogalmazza meg karácsony üze-
netét. Hangütése mintha csak visszhang volna a bájos gye-
rekdalra: „*Tegnap harangoztak, / Holnap harangoznak, /
Holnapután az angyalok / gyémánthavat hoznak...*”
Szülőfalujába, gyermekkorának emlékeihez hívogatja
vissza a karácsonyi harangszó „a nagyváros durva zajá-
ból”. (Ó jaj, hol van már ez az idill! Valamikor a század-
fordulón, még „a boldog békevilágban” írhatta ezt a ver-
set. Mi lett azóta „a vén Szilágyságból”? Megvan-e még
csak a neve is Ady kedves falujának?) A templomba
hosszú sorban vonuló falusi nép látványa indította A
Kalota partján című gyönyörű versének megírására is: „*S
micsoda nyugodt, nagyságos arcok, / ékes párták, leesni
áhitók... / Mily pompás vonulások a dombon. / Óh, tem-
pós vonulás, állandóság...*” Állandóság? A vers alatt bal-
jós keltezés: 1914! A tizenkettedik órában, közvetlenül a
vihar kitörése előtt áradt szét még egyszer utoljára magyar
költő lelkében a „biztosság, nyár, szépség és nyugalom”.

A férfigra komponált Kalota-vers mellett gyer-
mekhangra írt zsoltárnak hat ez a karácsonyi fohász. „*De
jó volna játszadozó / gyermek lenni. / Igaz hittel,
gyermekszívvel / a világgal / kibékülni, / szeretet-
ben üdvözülni.*”

Miért hogy megvalósíthatatlan az, ami ilyen
egyszerűnek látszik? „*Imádni az Istent és egymást szeret-
ni*” — ez minden, ami a közboldogsághoz kívántatik. Ta-
lán nincs is ember, akinek szívében ne talált volna vala-
mikor visszhangra a „karácsonyi rege”. Egyre kibogoz-
hatatlanabbá váló világunkban föl-fölmerül egyénekben
s közösségekben is a logikát meghazudtoló intuitív meg-
érzés, hogy talán éppen errefelé kell keresnünk a megol-
dást, a menekülés útját.

Szente Imre

Porka havak esedeznek

Egyre fehérebb, csöndesebb a fenyves, a lépteink egyre halkabbak a puha hóban. A fenyőgallyak szinte roskadoznak a bőre szabott téli palást súlya alatt. A kanyargó út mentén szeszélyes buckákat formált a szél. Beljebb néhány piros falú házikó bújik meg a dombok alján, s lámpafényes ablakszemeivel rácsodálkozik a decemberi színcsodára. Közben az ég felhővánkossából egyre hullik, szállong a hó. Fel-feltámad a szél és a közeli part felől apró jégkristályokat fúj az ágak alján még itt-ott előzőldülő fenyőtűk közé. Az ujjhegybizsergető valódi tél még valahol ott lopakszik a túlsó határban. Janus Pannonius ezekről az évvégi rövid, valószínűtlenül csöndes, majdnem áhítattal teli napokról írhatta: „Bár röviden szól, víg a december: »Isteni gyermektől lángol az én hidegem« ...”

Lépkedünk a lábmarasztaló északi hóban, s egy-egy pillanatra talán felsejlik bennünk egy másik december — esztendő távolából. Pirosuló gyertyalángok egy kis szobában. Félig elfelejtett arcok egy karácsonyfa körül. Csillogó, kerek gyerek szemek. Egy sercegeve felparázsló csillagszóró fanyar illata... Ajándék — kitől is? Járőrök csizmakopogása a soproni főutcán. Orosz tank a templom előtti téren. Határsáv, a hajnali ködből elének meredő első óratorony. És az a dermedt csendbe kalapáló fegyverropogás... Mikor is? Varjak. Az egyre távolodó magyar paraszttanyáktól még idehalló kutyaugatás. December vége egy osztrák faluban... Kívülről megbámult meleg ablakok. Fagyos utcák. Zsúfolt várótermek. Dohogó vonatok. Soha nem hallott városnevek... Kérdőívek, címek. Kóborlás. Fillértelen, sóvár epekvés az ünnepi kirakatok csecsebecsei előtt. A jóindulatú megmosolygás kissé arcpirító tehetetlensége.

Megállok a fenyves szélén és visszanezdek a decemberi hó gyolcsába pólyált fészekaljnyi házra. Szinte észrevétlenül besötétedett. Az ablakokban gyújtott adventi gyertyafény visszaébreszt az ünnepváró, nyugodt északi valóságba. Hirtelen eszembe jut az a harminc év előtti

december, mikor a szöske lányom nyitott kis tenyeréből puha mézeskalács-szívvel kínált: *Det har jag bakat åt dig. God jul, pappa!* Szétárad bennem az emlékek jóleső melegsége. Karácsonyi ködmönével betakargatnék minden fázót — magyart, akárki népét, idegen utakon bolyongó, sálas-batyus menekülőket, akik sóvárgó szemekkel bámulják meg a gyertyalángot ablakunk jégvirágos üvege mögött. Minden új karácsony egy-egy lap életünk emlékkönyvében. **Endrődi Sándor** szavaival:

*Egyszerre mintha — szinte csodásan —
Nem is ülnénk már itt a szobában,
De — fázó lelkek — búsán, féhéren,
Künn bolyongnánk a hóban, az éjben.*

Ám a karácsony a megbékélés, az örök emberi remény ünnepe is, mikor számot vethetünk önmagunkkal, erőt gyűjthetünk új napunk elé.

December csodáját sok nyelven, sok képben megénekeltek, de csupán egy parányi részét, töredékét, mozzanattát, hisz egészének morzsái mindannyiunkban külön-külön élnek, benned, bennem, mintegy mézeskalács-szív apró, összetartozó darabkái.

William Heinesen feröeri költő ezt így fogalmazta meg az Atlanti-óceán egy kis északi szigetén:

Téli máglyák

*A fagyos tél máglyát rak hegyeinkben.
Jönnek az opálos nappalok.
Az újhold bíbor kaszát von;
dermedt csillagok remegnek
a megújuló éjszakában,
s az északi fény seprűje alatt
felszikráznak
az út jégkristályai.*

*Emlékeink téli tüze köré
meghívom most
minden meghívhatatlan
régvolt barátom,
hadd koccintsunk végre
az Ünnepek varázslatában,
hol békésen vegyül
Akkor és a Most
— ahogy az elérhetetlen
Andromeda-köd
ős sugárnyalábja
átér Téren és Időn,
hogy egy tűnő pillanatra
felvillantsa az Öröklét titkát.*

Mervel Ferenc

Észak honából

Benedekné Dr. Szőke Amália

FINN — ERDÉLYI KULTÚRKAPCSOLATOK

III.

1848-tól az első világháborúig

A múlt század második felétől századunk első évtizedéig terjedő időszak viszonylag békésnek mondható. Ebben az időben a finn sajtó figyelme fokozottan fordul Magyarországra, s az ekkor szervesen hozzátartozó Erdély felé. Az egyre élénkebbé váló finn-magyar kapcsolatok történetéből az itt következő részben többnyire a tisztán erdélyi vonatkozású adatokról teszünk említést.

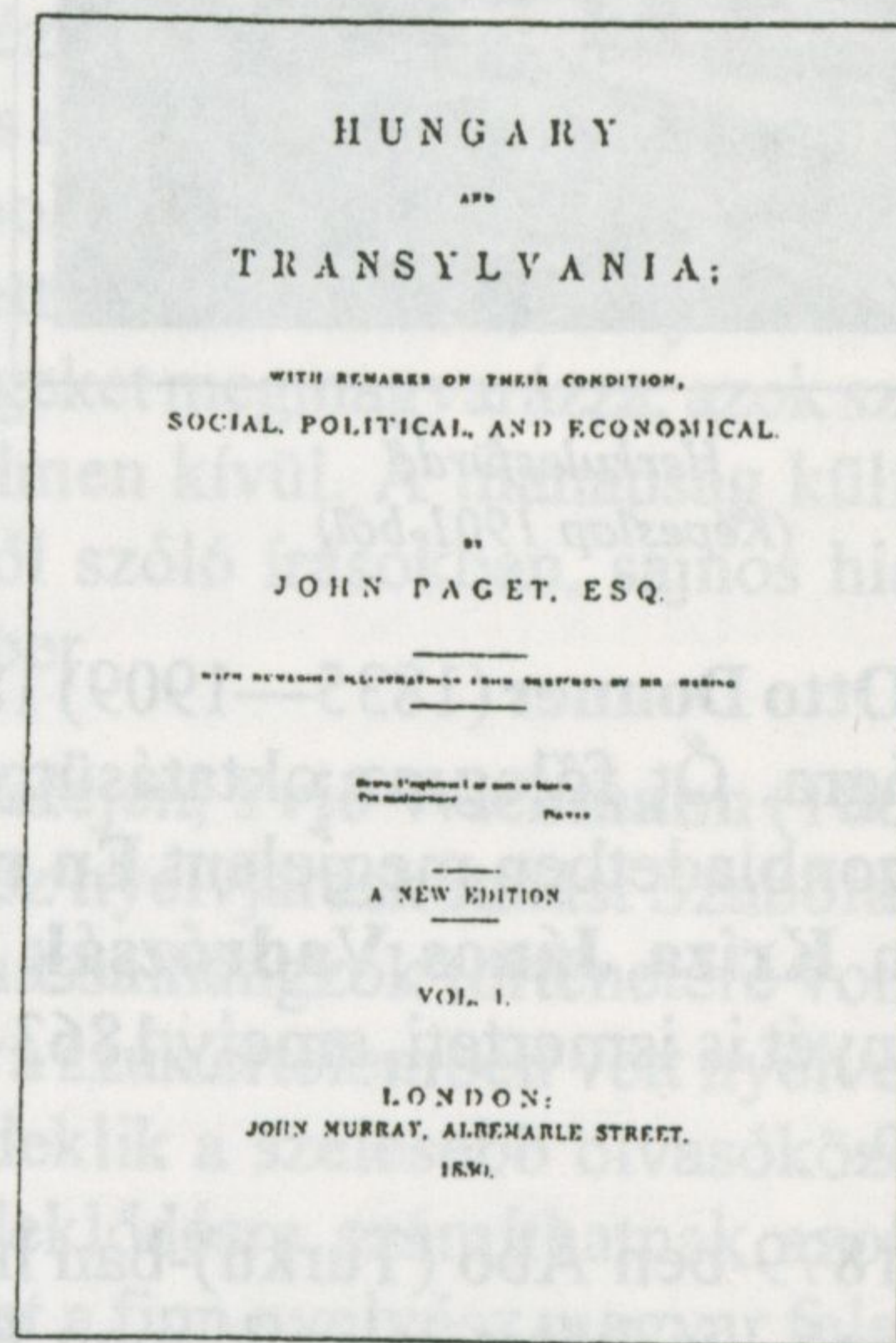
A finn közvélemény érdeklődése a magyarok iránt ekkor még nem annyira a nyelvrokonság tudatán alapult, — sokkal inkább annak tudható be, hogy az egyre fokozódó cári elnyomás alatt szenvedő finnek követendő példát láttak a magyar szabadságharcban, s a nemzeti fennmaradás esélyeit próbálták lemérni a magyar példán. A nemzeti nyelv térhódításának, helyzete megszilárdításának lehetőségeit mérlegelték, s az erre vonatkozó magyar tapasztalatot, minden ismeretet nemcsak hasznosnak, de elengedhetetlennek is tekintettek saját küzdelmükhöz.

Ha az ember a múlt századi finn sajtóban tallóz, elcsodálkozik, mi minden érdekelte az akkori közvéleményt. A Magyarországra kiküldött tudósítók: Antti Jalava és N.E. Setälä, részletes híreket közöltek többek között a dunai Vaskapu megnyitásáról, a parlamenti ülésekről, a diáktüntetésekéről, a trónörökös hirtelen haláláról, de írásaikban felelevenítik Petőfi és a segesvári csatavesztés emlékét is.

1855-ben, a svéd nyelvű Litteraturblad részleteket közöl John Paget **Hungary and Transylvania** című, 1839-ben Londonban megjelent könyvéből. Ez a rövidesen több kiadást megért, s nemsokára német nyelven is megjelent könyv Európa szerte a legismertebb írás volt akkoriban Magyarországról és Erdélyről. Messze túllépve egy szabványos útleírás keretein, fontos gazdasági, kereskedelmi lehetőségekre hívta fel az akkortájt Európával ismerkedni

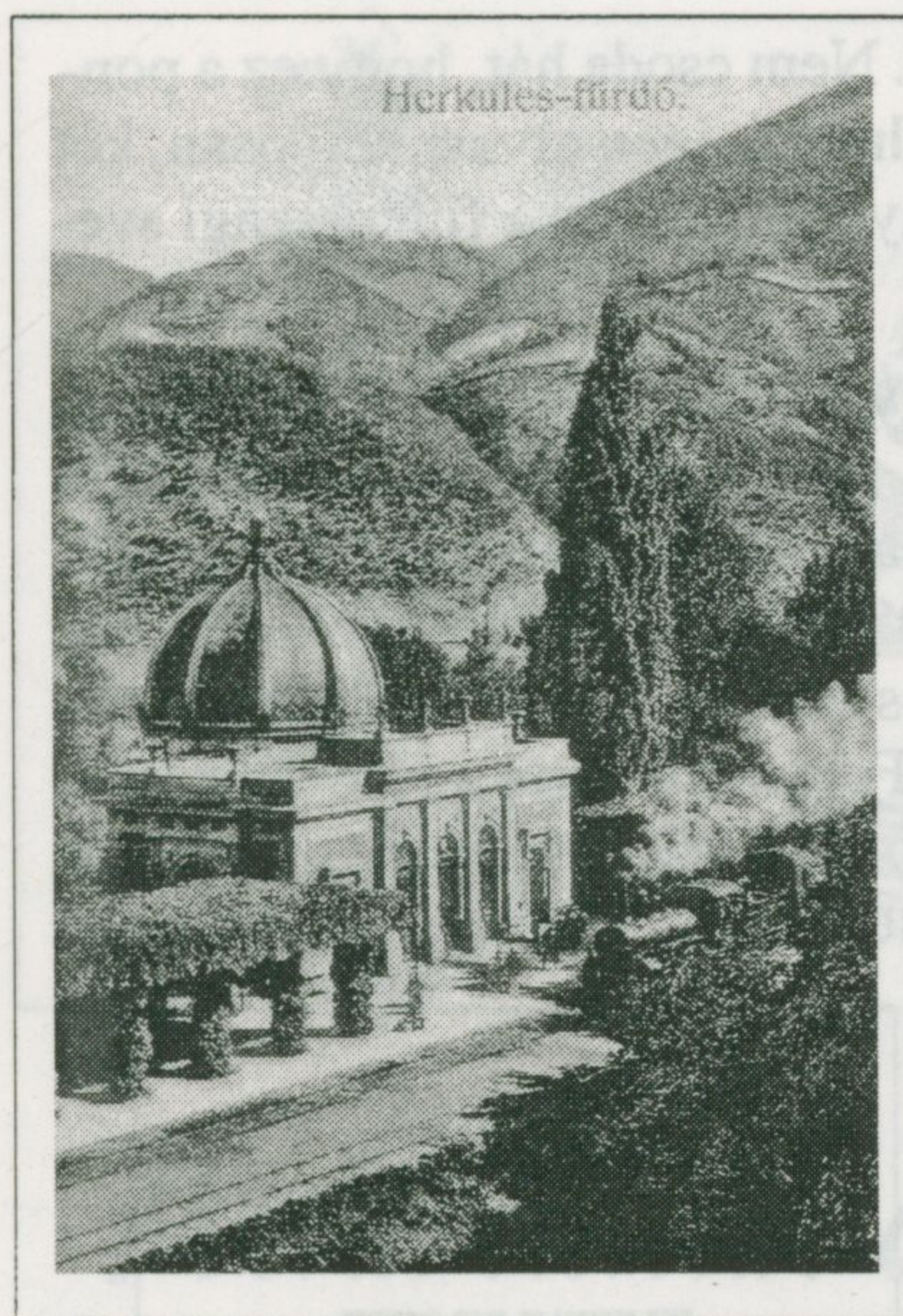
kezdő angolok figyelmét. Nem csoda hát, hogy ez a pontos megfigyeléseket tartalmazó, igen olvasmányosan, két nyelven is megjelent könyv felkeltette a finnországi svédok figyelmét is.

Tekintettel arra, hogy a könyv szerzője Finnországban még ma sem ismert, szólnunk kell erről az Erdélyben később igen fontossá vált érdekes személyiségről. **John Paget** (1808—1892) angol orvos, Széchenyi István és Wesselényi Miklós barátja, könyve megírása után Erdélyben telepedett le. Feleségül vette a jótollú írónőt, Wesselényi Polixéna grófnót, Wesselényi Miklós unokahúgát. Aranyosgyéresen angol stílusú kastélyt építtetett és mintagazdaságot létesített. Résztvett az 1848-as szabadságharcban, kitűnően megtanult magyarul, és lelkes magyar ember vált belőle. Sírboltja ma is látható a kolozsvári Házsongárdi temetőben. Alakját két neves magyar regényíró is megörökítette: Jósika Miklós *Az élet útjaiban*, és Jókai Mór *az Egy az Istenben*.

A múlt század második felében egyre gyakrabban látogatnak el finnek Magyarországra. **Oskar Blomstedt** (1833—1871) a helsinki egyetem magyar nyelv tanszékének első docense 1865-ben utazik Magyarországra. Élénken foglalkoztatja a magyar nyelv helyzete és térhódítása a társadalmi élet legkülönbözőbb területein. Úti beszámolóiban párhuzamba hozza azt a finnországi helyzettel, s kemény szavakkal ostromozza azokat, akik a finn nyelv életképességét még mindig tagadják. Részletesen kitér az akkori Magyarország területén élő nemzetiségek helyzetére, főleg az erdélyi szászok különleges előjogaira. Megjegyzi, hogy nagyszámú magyar él nemcsak Erdélyben, hanem a Kárpátokon túli Bukovinában és Moldvában is. Blomstedt írásaiból a finn olvasók megtudhatták, hogy Magyarországon a magyarokon kívül még tizenkét etnikumhoz tartozó nemzetiség él, és megismerhették azok nyelvi és vallási viszonyait is.

K.E.F. Ignatius (1837—1909) finn történész és statisztikus a Magyarországon élő kisebbségek helyzetére vonatkozóan szemléltető példa gyanánt számol be Herkulesfürdőn szerzett tapasztalatáról: az ott tartott bankett román résztvevője anyanyelvén kezdte el pohárköszöntőjét, megjegyezvén, hogy neki erre törvényadta joga van. Ignatius egy Budapesten, 1876-ban megtartott nemzetközi statisztikai kongresszuson vett részt, melynek programjában erdélyi, illetve bánági kirándulás is szerepelt. Ennek során jutott el Aradra, Boksánbányára, a mozdonyokat, vasúti kocsikat és síneket gyártó, vasművéről

Herkulesfürdő
(Képeslap 1901-ből)

híres Resiczára, majd útjuk Báziásra vezetett, innen pedig gőzhajóval utaztak Orsováig. Mehádia és Herkulesfürdő megtekintése után útjuk újból Orsován és Báziáson keresztül vezetett, majd Versec, Temesvár, Szeged útbaejtésével tértek vissza Budapestre. Úti beszámolójában Ignatius nagyon dicséri a herkulesfürdői gyógyvizeket, amiket melegen ajánl a finn reumás betegeknek is.

Otto Donner (1835—1909) 1872-ben utazik Magyarországra. Őt főleg az oktatásügy kérdései érdeklik. A Morgonbladetben megjelent **En resa i Ungern** című írásában **Kríza János Vadrózsák** című népköltési gyűjteményét is ismerteti, amely 1863-ban jelent meg Kolozsváron.

1879-ben Åbo (Turku)-ban hatvan Petőfi-verset tartalmazó kis kötet jelenik meg **Knut Ferdinand Ridderström** svéd fordításában. Ennek erdélyi vonatkozása csupán annyi, hogy a bevezető megemlíti: a legzseniálisabb magyar költő, Petőfi, a Siebenbürgen-i Schässburgban (az erdélyi Segesváron) esett el.

1873-ban **Johan Reinhold Aspelin** (1842—1915) finn régész, a helsinki egyetem első archeológia professzora látogat el Magyarországra és Erdélybe. Nagy elragadtatással ír az erdélyi múzeumokról. Svéd kollágáját, **H. Hillebrandot** idézi, aki a dákok és géták kárpáti területét régészeti szempontból csodavilágnak tekinti. Főleg a római kort megelőző bronzkorszakot találta rendkívül gazdagnak és egészen sajátosnak. A leletek — mint írja — fényt vetnek az európai bronzkorszak kezdeti szakaszára. Rámutat továbbá, hogy a magyarországi és erdélyi leletek ornamentikájukban nagyban emlékeztetnek a Skandináviában és Finnországban észlelt gót vaskorszak tárgyi leleteire. Dicséri a magyar múzeumok gazdagságát, és hangsúlyozza a régészeti együttműködés fontosságát és szükségességét.

Antti Jalava (1846—1909) finn újságíró és nyelvtnár 1875 óta rendszeresen járt Magyarországra. Helsinki napilapjában, az **Uusi Suometarban** közzétett tudósításai 1876-ban kötetben is megjelentek, amit 1910-ben **Matti Kivekäs Stenbäck** (1888—1918), a fiatalon elhunyt Erdély-rajongó és lapalapító dolgozott át és egészített ki. Ebben az új kiadásban sok szó esik Erdélyről, s a kötetet számos fényképmelléklet gazdagítja.

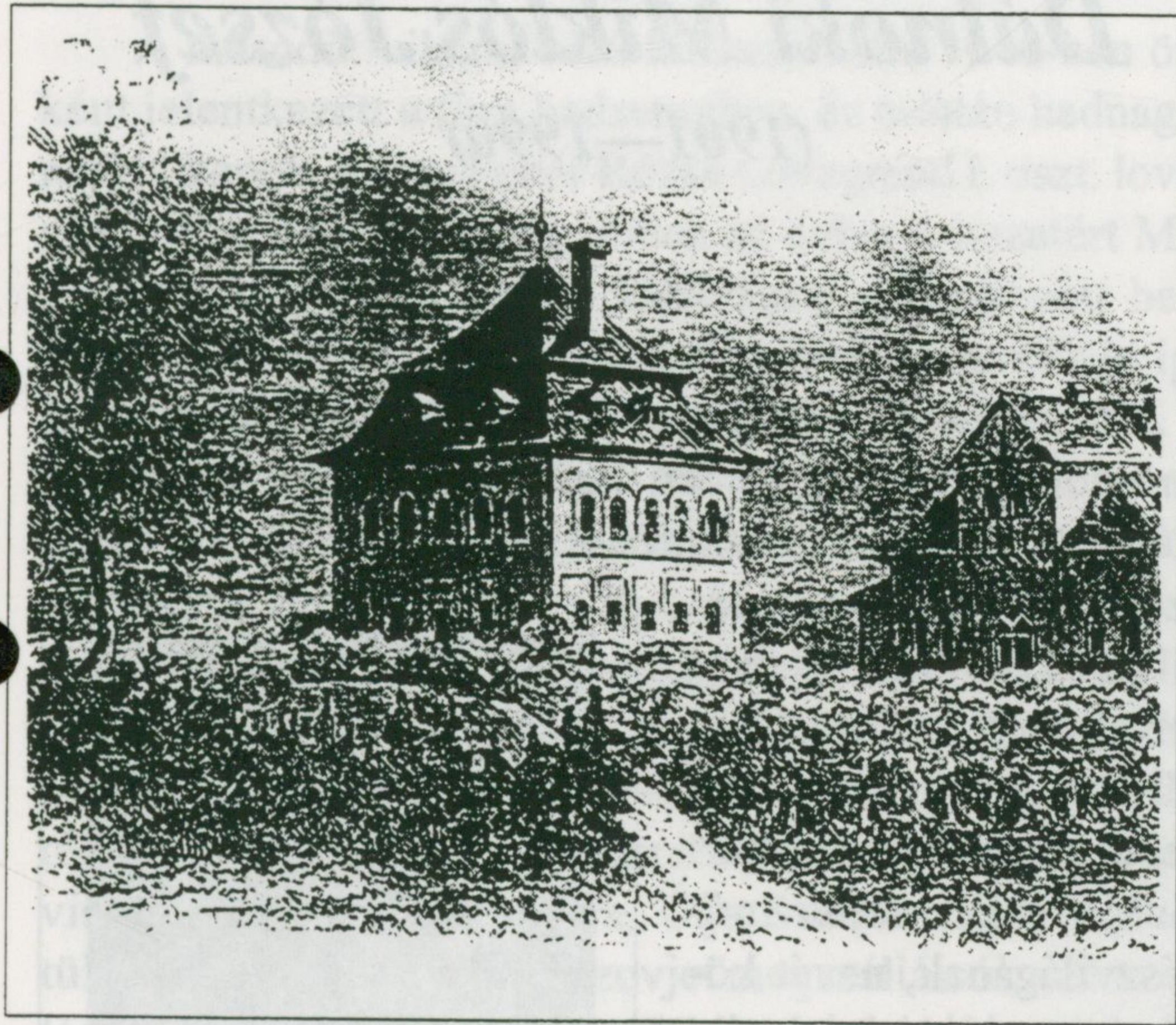
Antti Jalava 1901-ben Széchenyiről, 1902-ben Deák Ferencről írt könyvet. Ezekben többek között gyakran említi a nagy erdélyi politikust, Wesselényi Miklóst is, anélkül azonban, hogy személyiségéről élesebb képet rajzolna. Megírja viszont a Duna vaskapui szakasza Széchenyi tervezte szabályozásának eseményeit, s 1886-ban el látogat a helyszínre is. Valószínűleg nem csak a nagy mű, hanem a már említett Ignatiusnak a herkulesfürdői meleg források gyógyító hatását magasztaló írása is vonzotta e tájra. Egyre súlyosbodó reumáját gyógyítandó, Herkulesfürdőn háromhetes kúrát vesz, s közben ismerkedik a gyönyörű tájjal. Orsováról átrándul a Duna [akkor Törökországhoz tartozó] Ada-Kaleh szigetére, ahol, mint írja, egyből a török világ egy kis darabja tárult elé. Itt török dohányt is vásárol, amit Orsovára visszatérve a vámőrök mint csempészárut elkoboznak tőle. Okulva egyik útitársa leleményességén, másnap kalapjába rejtve sikerül neki is áthoznia az értékes árut.

Herkulesfürdőről Antti Jalava Aradra utazott, ahol megtekintette az aradi vértanúk emlékművét. Onnan Kolozsvárra ment, ahol régi barátjával, Szinnyei Józseffel találkozott, akit éppen akkor neveztek ki professzorrá a kolozsvári egyetemen.

Szinnyei József (1857—1943) **Az ezer tó országa** (1882) szerzője, 1879-1880-ban járt Finnországban. Antti Jalavával együtt magyar nyelvtankönyvet írt a finnek számára. Feleségül vette **Hilma Rosendahl** színésznőt, s ezzel megnyitotta a finn-magyar vegyesházasságok későbbi hosszú sorát. Jól megtanult finnül, és hazautazva finn nyelvet és irodalmat tanított a budapesti egyetemen. 1886—1893 között a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen a magyar nyelv és irodalom professzora volt. Finn kapcsolatai egyre szorosabbra fűződtek. Írásai az **Uusi Suometarban** „**Unkarin Matti**” álnéven jelentek meg. Gazdag irodalmi tevékenysége elismeréseként a Finnugor Társaság, a Finn Tudományos Akadémia, valamint a Kalevala Társaság dísztagjává választotta Szinnyei Józsefet.

A következő, Erdélyben járt finn, **Emil Nestor Setälä** (1864—1935) neves nyelvész és politikus volt. Hangulatos, bár nem könnyen olvasható, gótbetűs útibeszámolója szerint 1889-ben Szatmárra látogat. Erdődön megnézi azt a helyet, ahol Petőfi Sándor esküdt örök hűséget Szendrei Júliának. Sárközön Décsey báróék fogadják. Február 9-én Setälä Nagybányára érkezik, ahol a vasútállomáson a legendás hírű, 70 éves **Teleki Sándor** gróf várja a fiatal finn vendéget. Négyes fogattal hajtatnak a gróf városi lakására, ahol Setälät szállóvendégként fogadják. Még aznap délután kikocsiztak Koltóra, a Teleki-kastélyba, ahol annak idején Petőfi élte mézesheteit Júliával, a gróf barátságának jóvoltából. Maga a kastély, valósággal múzeum volt, egy regénybe illő élet emlékeinek tárháza. Setälä megtudhatta itt, hogy Teleki Sándor gróf, miután az 1848-as forradalom után Aradon halálra ítélték, kiszökött a börtönből, és Törökországon át Olaszországba menekült. Garibaldi barátjaként résztvett az olasz forradalomban.

Utána Franciaországban megnősült, Liszt Ferenc és Alexandre Dumas barátja lett, majd Angliába emigrált, ahol Victor Hugoval barátkozott össze. A kiegyezés után visszatért Nagybányára, visszakapta elkobzott vagyonát és hátralevő éveit az irodalomnak szentelve a koltói kastélyban élt. Setälä útitervében az aranybányák megtekintése is szerepelt, de egy hirtelen támadt erős hóvihar megakadályozta ebben.

Koltó, Teleki-kastély
(Jókai Mór rajza 1876-ból)

A finnek közül mindeddig **Yrjö Liipola** (1881—1971) szobrász járt a legtöbbet Erdélyben. Liipola, miután politikai okból hazája elhagyására kényszerült, harminc évig Magyarországon élt. Magyar nőt vett feleségül, tökéletesen megtanult magyarul. Gazdag tevékenységéből itt most csak az erdélyi vonatkozásokat emeljük ki. 1905 nyarát Liipola Körösfőn tölti, ahol Korpos György Pali házában együtt lakik gróf **Zichy István** festőművésszel. Két évvel később **Akseli Gallén-Kallela** finn festőművész társaságában keresi fel Kalotaszeget. A bánffyahunyadi állomásról a két finn sítalpon száguld át a hóborította hegyeken. A kis fatemplomok láttán Kallela kijelenti, hogy ő még ilyen szép templomokat sosem látott. Elragadtatással beszél Kalotaszeg népművészetéről, hozzátéve, hogy Magyarország itt mutatja számára legigazibb arcát, s hogy ő csak itt érzi magát igazán Magyarországon. A finn művészek útja Kolozsvárra vezet, ahol őket a külföldi vendégnek kijáró nagy vendégszeretettel és ünnepléssel fogadják. A vendéglőben elköltött esti nagy lakoma után Kallela és Liipola rögtönzött bírkózó mérkőzéssel lepi meg az elámult vendégsereget.

1906-ban Yrjö Liipola a **Suomen laulu** (Finn Dal) nevű férfikórus erdélyi vendégszereplésén ügyködik, s az énekkart mint szervező és tolmács kíséri el útjára, melynek során a kórus viharos sikereket arat; Temesváron és Aradon nagy lakomákkal ünneplik őket. Útja során a finn férfikórus tisztelgő látogatást tett az aradi vértanúk emlékművénél is.

1909 nyarán Liipola székelyföldi barangolásra indul. Előbb Szovátán tölt három hetet, fürdik a Medve-tóban, melynek különleges felmelegedési mechanizmusát majdnem szakszerűen írja le közel fél évszázaddal később megjelent emlékezéseiben. Szovátáról a Görgényi havasokon és a Gyergyói medencén át szekerezve jut el Borszékre, ahol szobrászbarátja, **Sikládi Lőrinc** várja, s akinek műtermében dolgozik a nyár hátralevő részén.

Az éles szemű Liipola útja közben nem csak a tájat, hanem az abban élő embert, annak társadalmi helyzetét is megfigyeli, s írásában oly formában találja mindezt, mint ha ő maga is ott élne közöttük. Azt hiszem, egy idegen által készített leírásra nézve az a legnagyobb elismerés, ha abban a bennszülött is magára ismer, és valóságghűnek fogadja el azt. Yrjö Liipola könyve ilyen a legjavából, s ehhez csak Paget említett írása mérhető, mely azon túl, hogy a természeti jelenségeket megmagyarázza, azok szépségeit sem hagyja figyelmen kívül. A manapság külföldön megjelenő, Erdélyről szóló írásokban, sajnos hiába keresne ilyeneket az ember.

Ugyancsak a század elején, **Yrjö Wichmann** (1868–1932) finn nyelvész végez nyelvjáráskutatást Szabófalva csángó lakói között. A mássalhangzók történetére vonatkozó fejtegetései viszont a szűk értelemben vett nyelvész-körökön kívül aligha érdeklik a szélesebb olvasóközönséget. Annál inkább érdeklődésre számíthatnak azok a megfigyelések, amelyeket a finn nyelvész magyar felesége, a brassói születésű Hermann Antal kolozsvári néprajz-professzor lánya tesz a csángók népszokásaira vonatkozóan, s amelyekről később érdekes tanulmányt közöl.

Az erdélyi magyaroknak a finnek iránti érdeklődése ebben az időben főleg a Kalevalához, és általában a finn népköltészethez fűződik. Már az első részletek fordítása során felmerült a finn és a székely népköltészet közötti hasonlóság. Kriza János székely népköltési gyűjteményének megjelenése (Vadrózsák, Kolozsvár, 1863) az összehasonlítást méginkább lehetővé teszi. Szabó Sámuel ezt már mint ismert tény tárgyalja, úgyszintén Arany János, aki **Barna Ferdinánd** első, teljes **Kalevala-fordítását** (1871) a Magyar Tudományos Akadémia figyelmébe ajánlja. Barna Ferdinánd önálló tanulmányt is közöl a finn-magyar ősköltészet hasonló vonásairól (1872).

Brassai Sámuel kezdeményezésére 1877-ben Kolozsváron **Összehasonlító Irodalom Történelmi Lapok** címmel kiadványsorozat indul. A tizenöt nyelven, köztük finn nyelven is írásokat közlő kiadvány címe 1879-től Acta Comparationis Literarum-ra változik.

A Kalevala következő fordítója, **Vikár Béla**, egy 1899-ben Erdélyben közölt tanulmányában a székely népköltészettel veti egybe a Kalevalát. Fordítói munkája során Erdély falvait járva énekmondókat, regösöket daloltat, s énekeiknek mind szövegét, mind dallamát lejegyzi. A regösöket zavarba ejti, amikor Vikár előadásában néhány részletet hallhatnak a Kalevalából; — meggyőző-

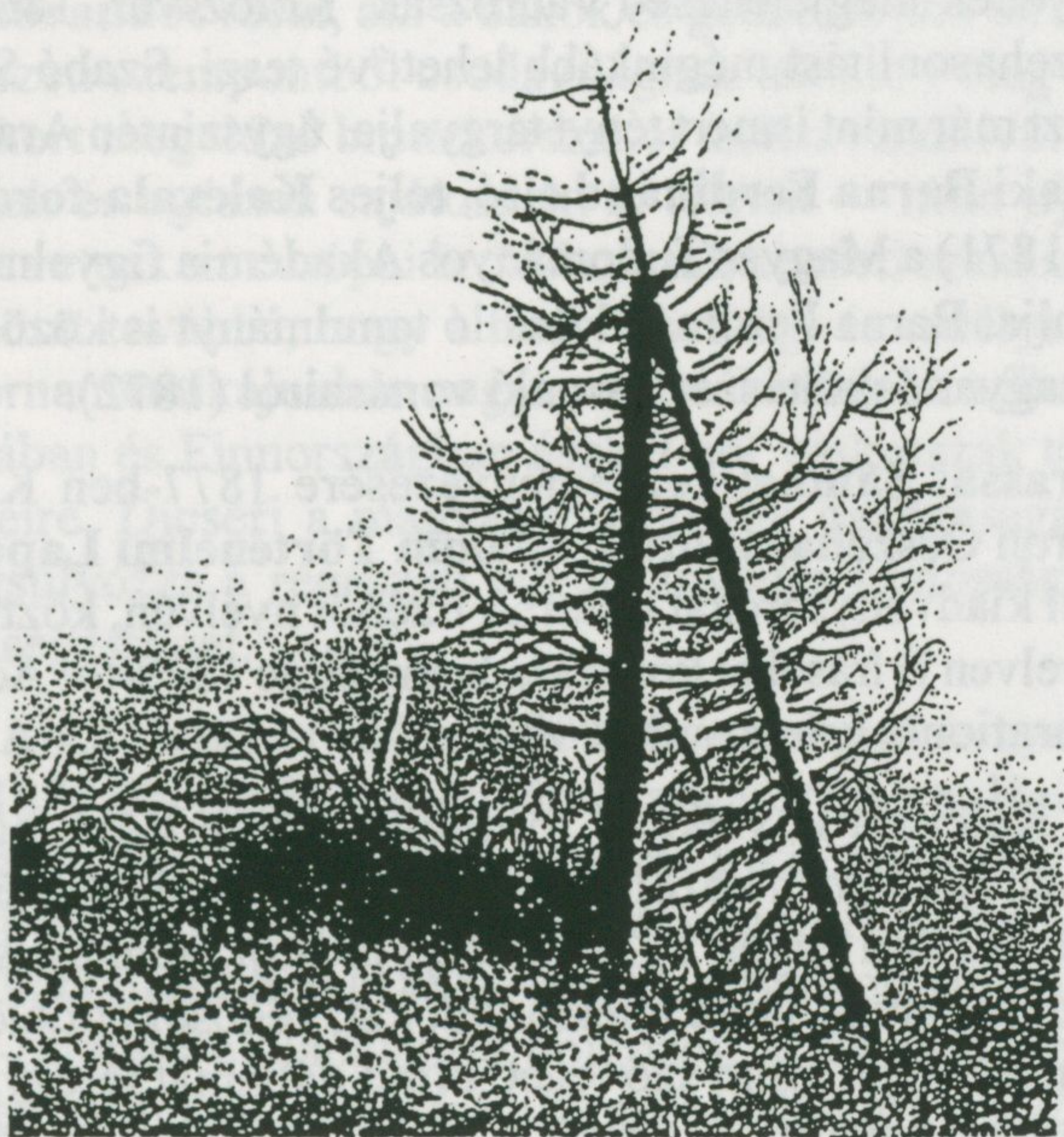
désük, hogy székely népdalokat hallanak, s épp azon döbbennek meg, hogy akkor miért nem ismerik ők ezeket?!

Vikár Béla Finnországban is végzett népköltészeti gyűjtőmunkát, melyről elragadtatással írt **Hermann Antal**, aki Vikárban rokonlélekre lelt. Hermann maga a cigány néplélek kutatásának megszállottja volt — megtanult cigányul, s egy cigány karavánnal hosszabb vándorutat tett, ami nem kis feltűnést kelthetett akkoriban.

1904-ben, majd 1905-ben és 1911-ben finn és lapp mesefordítások jelennek meg Nagyváradon **Báthori Ferenc** kiadásában. 1912-ben pedig Koskenniemi és Eino Leino verseire írt, Dagmar Raekallio által énekelt finn dalok fordítását közli Kolozsváron **Pálfi Márton**. Ugyanabban az évben fejezi be **N. Sebestyén Irén** egy finn szerző, Johannes Linnankoski *Dal a tűzpiros virágról* című regényének fordítását, melyet 1914-ben Kolozsváron az Athenaeum ad ki. A könyv megjelenését a fordító — amint azt később írta — Benedek Eleknek, a regény kézírata egyik lektorának köszönhetette.

1914-ben kitört az első világháború. Habár a finnek és a magyarok — más-más szövetség kötelékébe kerülve — hivatalosan újból ellenségek lettek, a valóságban ez most is szöges ellentétben állt a két nép egymás iránt táplált valódi érzelmeivel. 1916-ban, a Magyarországot, azaz Erdélyt megtámadó, majd onnan kivert és megfutamított román hadsereg megsegítésére a cári hatalom a finn **Gustav Mannerheim** tábornokot küldi. „De hát haragszom-e én a finnekre azért, mert ezerkilencszáztizenhatban a cári hadsereg egyik finn lövésze bátyámat lelőtte?” — teszi fel önmagának a kérdést Gy. Szabó Béla, 1972-ben. És hogy valójában nem haragudott rájuk, mi sem bizonyítja ékeesebben, mint az, hogy egy évtized múlva nyolcvan darab remek fametszetet ajándékozott a Finn Irodalmi Társaságnak, hálából azért az egyhónapos finnországi meghívásért, amivel a társaság Gy. Szabónak két könyvhöz készített illusztrációs anyagát honorálta.

(Folytatjuk)

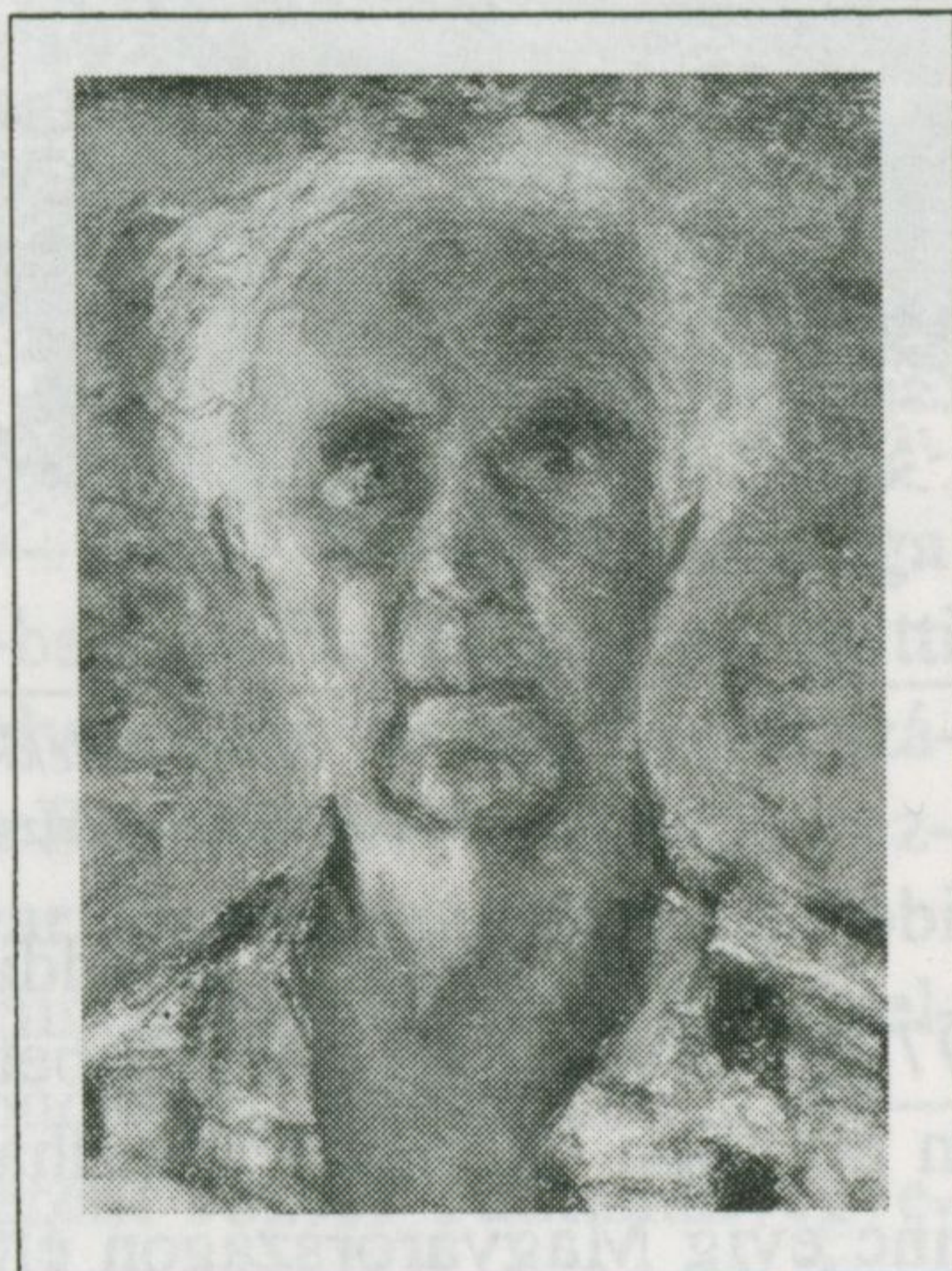
Patachich Csilla (Stockholm) tusrajza

Nol sírjaink domborulnak

Dálnoki Miklós József

(1901—1990)

A Mälár tó csodálatos környezetében, Färentuna templomának sírkertjében bukkanhat rá az odatévedő Dálnoki Miklós József sírhantjára. A szűkszavú felirat azonban alig árul el valamit az 1990-ben, 89 évesen elhunyt festőművészről. Pedig alig néhány évvel ezelőtt még közismert alakja volt e tájak művészvilágának, nevét közös és egyéni tárlatok plakátjain olvashatták a művészetkedvelők, barátok.

Dálnoki Miklós József: Önarckép

Szilágy megye hepehupás vidékén, Somlyóújlakon született 1901-ben. Ady Endre diákkori városában, Zilahon érettségizett, majd 1919-ben bevonult tűzérnek Debrecenbe. A háború után román fogságba került, majd onnan szerencsésen kiszabadulva a budapesti Képzőművészeti Főiskolára ment, ahol Réti István tanítványa lett. Valószínű, hogy a mester példájára — aki a Nagybányai festőiskola néven ismert csoportosulás tagja volt — kötelezte el magát a tájképfestészet mellett, bár későbbi munkássága a portrék, önarcképek egész sorával gazdagodott.

Tanulmányai után — a kor divatja szerint — külföldi útra indult; Lengyelország, Olaszország, a párizsi Julian-akadémia gazdagítják élményvilágát, festői készségét. Az „inasévek” után, 1931-ben Finnországban telepedett le. Nem anyagi meggondolásból tette ezt, hanem azért, mert valamiféle romantikus vonzódást, érdeklődést érzett északi nyelvrokaink iránt. Már korábban megtanult finnül — igaz, a Kalevala régies, veretes nyelvét sajátította el, amitől aztán sokan a későbbi ismerősei közül jócskán meglepődtek. Ezek a legtermékenyebb évek Dálnoki Miklós József életében — rengeteget fest, ám emellett újságírássra, közösségi munkára is futja az erejéből. Legfájóbb történelmi veszteségünkről, a Trianoni békeszerződés

áldatlan következményeiről írt finn nyelven egy jól dokumentált, körültekintően szerkesztett könyvet 1938-ban, „Hungaria mutilata” (Megcsonkított Magyarország) címmel. A történelmi határok, a nemzeti lélekszámok stb. felvonultatásával e döntés igazságtalanságára, megalapozatlanságára hívta fel a figyelmet, rámutatva azokra a propagandacélú hamisításokra is, melyek az utódállamok sajtójában láttak napvilágot.

A második világháború kitörése után, 1940-ben önként jelentkezett a finn hadseregben, és miután hadnagyi rangot kapott, a finn Fehér Rózsa Lovagrend I. oszt. lovagi címét is elnyerte. Még ebben az évben visszatért Magyarországra, ahol önálló kiállítással mutatkozott be a nagyközönség előtt. Képeire felfigyeltek a műértők is, így a Velencei Biennálén hat festményével szerepelhetett. A következő évben, 1941-ben ismét visszautazott Finnországra, hogy az otthoni napilapok (Pesti Hírlap) haditudósítója legyen. Közben a Finn Nemzeti Szövetség gondozásában megjelenő Finnország című magyarnyelvű folyóirat szerkesztőségi tagja, majd titkára lett. Egyidejűleg a Magyar Revíziós Liga titkára is. A szovjet-finn békekötés után — 1944-ben — barátai tanácsára megpróbált visszatérni Magyarországra. Útja Svédországon keresztül vezetett; itt érte a hír a szovjet megszállásról, ezért családjával együtt politikai menedékjogot kért és kapott a svéd államtól; Stockholm közelében telepedett le. A kezdeti évek nehézségei, a művészi elismerés késlekedése, családi tragédiák azonban nem tépázták meg alkotói kedvét és lendületét, sikerült lassan bekapcsolódnia az itteni művészeti életbe. Magánrendelések mellett közületek is vásároltak a festményeiből; nagyméretű temperafestmé-

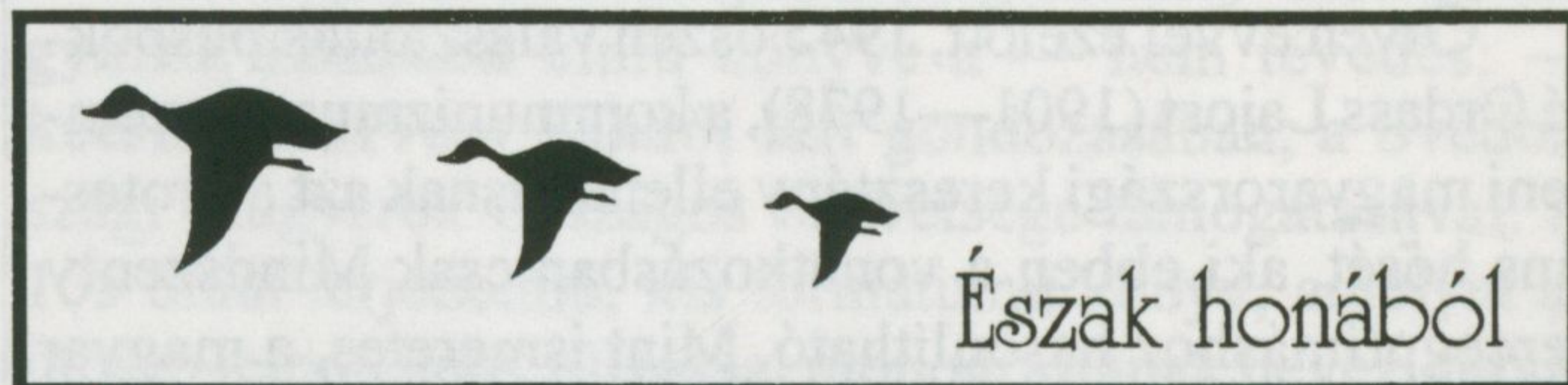
Dálnoki Miklós József sírköve
Färentunában

nye díszíti a Sångahallen kápolna főfalát, mintegy kilenc négyzetméteres mozaikja jelenleg a Tappström-iskolában található. Az olajfestészetről egészségi okokból áttért a viaszkréta, illetve tempera lágyabb technikájára, és ezzel mintegy képeinek színvilága is oldottabb, levegősebb lett. Munkásságának értékelését jelenti az a

tény is, hogy 1973-tól a szabadúszó művészeknek járó állami támogatást is megkapta.

Bár csendes, visszavonult életet élt, közönsége, barátai szívükbe fogadták a korosodó művészt. A stockholmi Ökumenikus Önképzőkör 1987-ben látta vendégül a művészt, bemutatva ezáltal egy megpróbáltatásokkal, de elégtételekkel is gazdagon kirakott életutat.

Sántha Ferenc

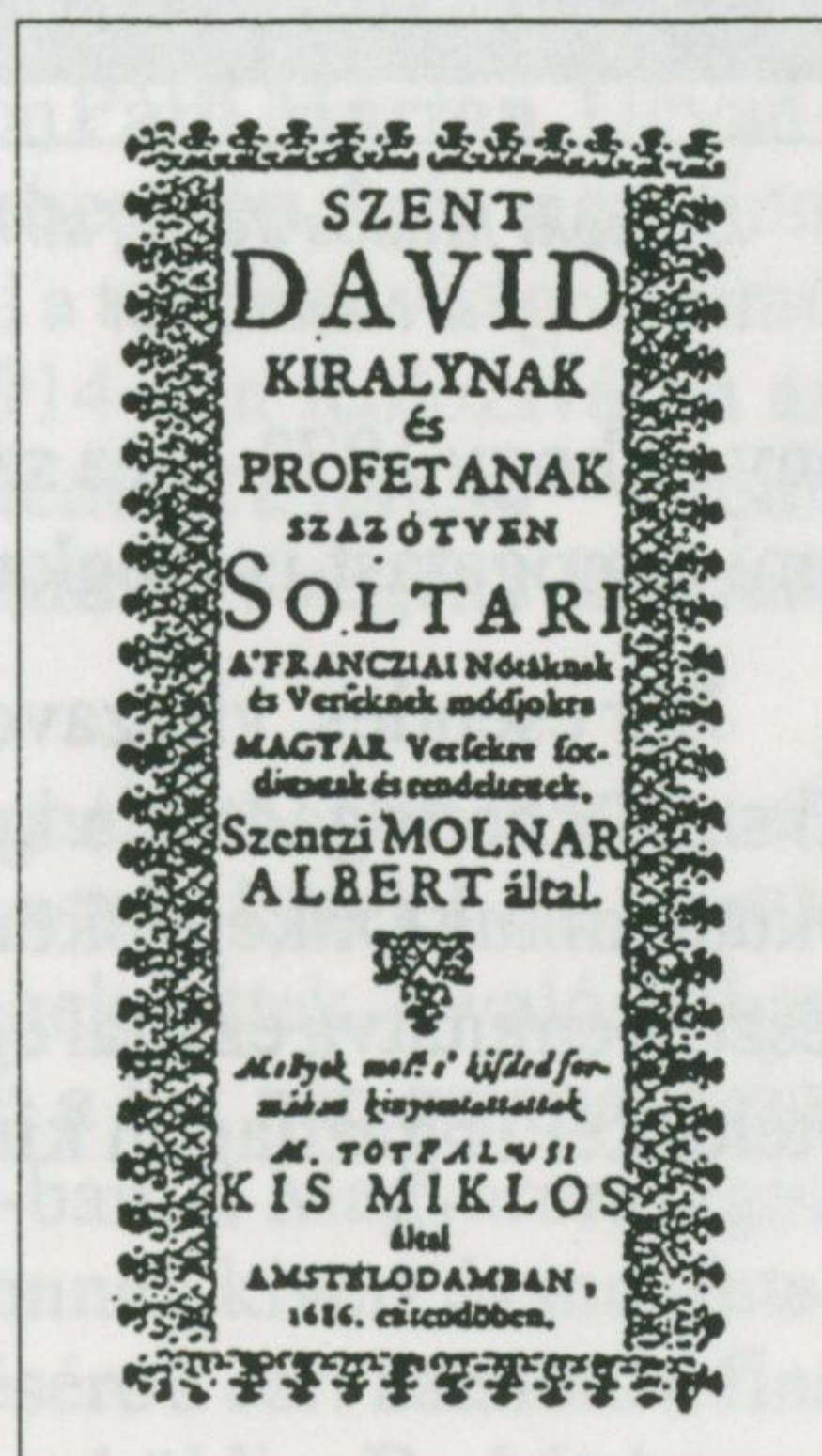
ÉLETÜNK IDEJE HETVEN ESZTENDŐ,
VAGY HA TÖBB, NYOLCVAN ESZTENDŐ,
ÉS NAGYOBB RÉSZÜK HIÁBAVALÓ FÁRADSÁG,
OLYAN GYORSAN ELTŰNIK,
MINTHA REPÜLNÉNK.
TANÍTS ÚGY SZÁMLÁLNI NAPJAINKAT,
HOGY BÖLCS SZÍVHEZ JUSSUNK!

LEGYEN VELÜNK ISTENÜNKNEK,
AZ ÚRNAK JÓINDULATA!
KEZEINK MUNKÁJÁT TEDD MARADANDÓVÁ,
KEZEINK MUNKÁJÁT TEDD MARADANDÓVÁ!

(RÉSZLET A 90. ZSOLTÁRBÓL)

Fél évszázada jelenik meg folyamatosan Svédország egyetlen, magát tételesen is kereszténynek nevező napilapja, a **Dagen**. 1945 őszén alapította és indította útjára a svéd szabadegyházi, közelebbről a pünkösdisták mozgalom jelentős alakja, Lewi Pethrus, aki 1974-ben bekövetkezett haláláig a főszerkesztői tisztet is betöltötte. A legnagyobb példányszámát (30.000) 1973-ban elért lap kezdeti törekvése nyitás volt a világ felé, kitörés a mozgalom akkori szűklátókörűségéből; mostani törekvése nyitás a kereszténydemokrata politika és a „klasszikus” keresztény egyházak felé.

Szobrot állítottak a felvidéki Szencen a város jeles szülöttének, Szenczi Molnár Albert (1574—1634) egyházi írónak, zsoltárfordítónak, költőnek, nyelvtudósának, a magyar protestáns egyháztörténet — s nem utolsósorban a magyar irodalom — nagy alakjának. Az ez év őszén felavatott szobor alkotója Nagy János szlovákiai magyar művész. Jobboldalt lásd Szenczi Molnár Albert zsoltárfordításai első kiadásának belső címlapját.

Ötven évvel ezelőtt, 1945 őszén választották püspökké Ordass Lajost (1901—1978), a kommunizmussal szembeni magyarországi keresztény ellenállásnak azt a protestáns hősét, aki ebben a vonatkozásban csak Mindszenty hercegprímáshoz hasonlítható. Mint ismeretes, a magyar evangélikus egyház számára külföldi gyűjtést szervező Ordass püspököt egy különösen szennyes koncepciók per keretében „valutaügyletek” miatt ítélte börtönbüntetésre az 1947-től berendezkedő kommunista hatalom, hogy eltávolítsa az egyház éléről. 1956-ban — még a forradalom előtt — taktikai megfontolásból rehabilitálták, de már 1958-ban újra félreállították és teljes elszigeteltségbe kényszerítették. Megalkuvásra képtelen erkölcsi törhetetlensége azonban fátként világító példakép lett felekezeti hovatartozástól függetlenül mindazon egyháziak előtt, akik megtagadták vagy legalábbis elkerülték a rendszerrel való kollaborálást.

Regionális konferenciát tartott Budapesten a Nemzetközi PEN Club ez év októberében. Meglepetéssel értesültünk felőle, hogy a rendezvényen részt vett a görög szülők gyermekeként Bulgáriában született, Magyarországon nevelkedett, húsz éve Svédországban élő költő és műfordító, Jorgos Alevras, aki svéd és magyar nyelven írja verseit, s magyar irodalmat tolmácsol svédül. (1990-ben jelent meg pl. a stockholmi Symposion kiadó gondozásában **Motivutveckling** című, tizennégy mai magyar prózaíró megszólaltató antológiája.) Lapunk kapcsolatot keres az egyelőre csak névről ismert szerzővel,

KERESZTÉNY

s remélhetőleg rövidesen közvetlenül is bemutathatjuk őt olvasóinknak.

Százhusz éve, 1875-től áll nyitva a közönség előtt az esztergomi Keresztény Múzeum. Alapjait műértő és műgyűjtő esztergomi érsekek vetették meg, és a Ferenc Józsefet magyar királlyá koronázó Simor János hercegprímás idején valósult meg az a gondolat, hogy az akkor már mintegy négyszáz (ma kb. ezerkétszáz) tárgyat tartalmazó gyűjtemény hozzáférhetővé váljék az érdeklődők számára.

Áterkomster (Visszatérések) volt a címe annak a programnak, amelynek keretében két héten át, ez év november 12-26 között, mai modern művészek munkáit mutatták be Stockholm belvárosi templomaiban. A rendezvénysorozat címe azt volt hivatva kifejezni, hogy az egyháztól évtizedek óta elszakadt képzőművészet visszatér abba a szakrális térbe, amelyben századokon át annyira jól érezte magát, annyira otthon volt: a templomba. Igazi képzőművészeti értéket képviselő, keresztény szellemiségű, modern **műalkotásokat** a program keretében egyelőre nem láttunk, de sikerült tetszetős iparművészeti munkákat és ügyes kirakatrendezői „megoldásokat” bemutatni — például Martin Wickström égő villanykörték sorából kialakított stilizált hajóját a Nagytemplomban, illetve Christos Partos tévémonitorát a Johannes-templomban, amelynek üvegén egy régi Jézus-kép előtt két vízcsepe csorog, mintha Jézus könnyezne.

Hatszáz éve, 1395-ben alapította Luxemburgi Zsigmond magyar és cseh király, német-római császár az óbudai egyetemet, Magyarország második effajta intézményét — részben az első, 1367-ben alapított, de Nagy Lajos király halála után jelentőségét és státusát veszített pécsi egyetem pótlására, részben a huszita szellemű prágai egyetem befolyásának ellensúlyozására. Az egyetem működéséről 1419-ig vannak adatok, utána valószínűleg ez is státuszát veszítette (visszaváltozott alacsonyabb rangú tanintézeté), úgyhogy Mátyás király 1467-ben új egyetemet létesítettett kancellárjával, Vitéz Jánossal, ezúttal Pozsonyban, amelynek Budára való áttelepítését és nagyszabású kifejlesztését haláláig tervezte. Az óbudai egyetem alapításának évfordulóját tudományos rendezvénysorozattal ünnepelték meg Budapesten ez év októberében.

Háromszáz éve, 1695-ben adták ki a svéd egyház első egységes, az egyház minden gyülekezetében használatos zsoltároskönyvét, XI. Károly király rendeletére — ezért a neve Karolinska Psalmbooken. A király udvari papjának, Jesper Svedbergnek adott megbízást a könyv megszerkesztésére, ő pedig Haquin Spegel linköpingi püspököt (később

M Ű V E L Ő D É S

érseket) és egyházi költőt nyerte meg főmunkatársnak: a könyv legtöbb zsoltárát a püspök fordította, illetve írta. Ezért tűnt indokoltnak, hogy az első egységes svéd zsoltárkönyv jubileumát abban a linköpingi székesegyházban ünnepeljék meg, amelyben Haquin Spegel hamvai pihennek, s amelynek jelenlegi parókusa, Per-Olof Nisser, a svéd egyház zene- és énekirodalom történetének elismert szakértője.

Kilencvenhárom éves korában elhunyt Varga Béla (1902—1995) egykori balatonboglári plébános, kisgazdapárti politikus, a második világháború idején Magyarországra menekült lengyelek, az üldözött zsidók pártfogója, 1946-47-ben a demokratikusan választott országgyűlés elnöke, aki a kommunista hatalomátvétel után emigrációba kényszerült, s ott évtizedeken át fontos szerepet játszott a Szovjetunió megszállta kelet-európai országok szabadságvágyának állandó hangoztatásában. Az 1990-ben hazatelepült, a politikától már félrehúzódozó, 1995 októberében csendesesen eltávozott agg lelkész földi maradványait az ő szolgálata idején épült balatonboglári templomban helyezték nyugalomba.

Raoul Wallenberg a nyolcadik nem amerikai és az első svéd, akinek mellsobrát elhelyezték a Capitoliumban, az Egyesült Államok törvényhozásának épületében — ugyanott, ahol Kossuth Lajos mellsobra is áll. Az akciót Tom Lantos szenátor kezdeményezte, akit annakidején Wallenberg mentett meg a deportálástól. A november 2-án lezajlott szoboravatáson részt vett Birgitta Dahl asszony, a svéd parlament, valamint Gál Zoltán, a magyar országgyűlés elnöke.

És még egy részben közös, magyar-svéd kulturális hír. A fennállása századik évfordulóját ünneplő római Magyar Akadémia kétnapos tudományos ülészen emlekezett meg alapítójáról, Fraknoi Vilmos (1843—1924) történettudósról és címeres püspökről, a Magyar Tudományos Akadémia egykori titkáráról, későbbi alelnökéről. Az ülészen részt vett Kosáry Domokos, a MTA jelenlegi elnöke, a római magyar intézmény időszerű feladatairól és kapcsolatairól folytatott tanácskozáson pedig jelen volt és felszólalt Carl Nylander, az olasz fővárosban működő nemzeti akadémiák szövetségének elnöke is.

Érdekes dolgozatot olvastunk a budapesti Unitárius Élet idei novemberi számában Edvard Grieg (1843—1907) norvég zeneszerzőről. A Szabadelvű Protestáns Kör irodalmi pályázatára beküldött írásban a — valószínűleg fiatal — szerző, Felhős Koppány, Bartók előfutáraként mutatja be a népzene gyűjtő és a norvég népzenei motívumokat saját műveiben is felhasználó Grieget, majd meg-

említi, hogy Grieg is, mint Bartók, unitárius volt. „Első angliai útján, 1888-ban találkozott az unitárius hittel és szellemiséggel, amelynek elkötelezett híve lett.” Ezzel a híradással egyidejűleg megkértük oslói magyar protestáns gyülekezetünk professzionista zenész és zenepedagógus tagjait, nézzenek utána, mi közelebbit tudnak Norvégiában nemzeti klasszikusuk hitvallásáról, valamint ennek esetleges hatásáról zeneszerzői munkásságára, amely egyházi zenét, például kórusra átírt zsoltárokat is magában foglal.

Svédországban járt október hó folyamán Petkes József festőművész, a nyíregyházi református gyülekezet presbitere, aki a stockholmi Magyar Képzőművészeti Egyesület rendezésében több város magyar közönségének mutatta be akvarelljeit. Tángagárdei látogatása során megfestette gyülekezeti otthonunkat, s a képet egyházi közösségünknek ajándékozta. Az itt reprodukált kép ennek mintegy grafikai vázlata, „összefoglalója”, amelyet hazatérte után küldött el szerkesztőségünknek, régi és új itteni ismerőseinek szóló baráti üdvözléssel.

1995-ben, ez év őszén jelent meg Csisztay Gizella **Magyarok Északon** című könyve a — nem tévedés: — **kecsmetionPress Kiadói Kft** gondozásában, a Svédországi Magyarok Országos Szövetsége támogatásával. A 105 oldal terjedelmű, kis formátumú könyv, amelyet az utószó jelentékeny túlzással monográfiának nevez, felvázolja a svédországi magyar emigráció 1956 utáni történetét, majd ezt kibővíti mintegy féltucat írásos dokumentummal s egy tucat interjúval, amelyeket a szerző svédországi magyar személyiségekkel készített. Hosszan sorolhatnánk, mi minden és ki mindenki **nem** szerepel a könyvben. Itt azonban csak annyit jegyzünk meg, hogy a svédországi magyar katolikus misszió és a magyar protestáns gyülekezetek munkájával, az anyanyelvű misékkal és istentiszteletekkel, egyházi rendezvényekkel és ünnepekkel, keresztény neveléssel, lelkigondozással stb. a szerző nem foglalkozik. Egyházi lapunkról, hasonlóképpen az Erdélyi Könyv Egylet kiadványairól, nem tesz említést.

Hasonlóan vázlatos és enyhén szólva hézagos a Magyar Nemzet 1995 október 21-iki számának Oslói magyarok című egészoldalas cikke, amely az újságírónak egyetlen személlyel folytatott beszélgetése alapján készült, s amelyben több szó esik különféle helyi egzotikumokról, mint a norvégiai vagy akár csak az oslói magyarokról. — Szomorú, hogy az anyaországban, amely évtizedeken át nem vett, talán nem is vehetett tudomást az emigrációról, most ilyen felületes, hiányos, elnagyolt és mindennek következtében végső fokon hamis képek kerülnek forgalomba rólunk.

1995 októberében a spanyolországi Tolosa városában megrendezésre került XXVII Nemzetközi Kórusversenyen a nyíregyházi **Banchieri Énekegyüttes** a kamarakórus kategóriában a világi zenében első, az egyházi zenében második helyezést ért el. Az énekegyüttes tagjai a Kodály Zoltán iskola ének-zene tagozatos osztályában kezdték zenei tanulmányaikat, ahol a Cantemus gyermekkórusban énekeltek. 1988-ban az iskola befejezése után alakították meg saját énekegyüttesüket, mely Adriano Banchieri (1567—1634) olasz zeneszerző, orgonista, zeneteoretikus, a dramatizált madrigál, a basso continuo egyik úttörője nevét viseli. Műsorukon egyaránt felhangzanak reneszánsz madrigálok, egyházi művek, kortárs magyar művek és könnyűzenei feldolgozások is. Banchieritől vett idézettel vallják: „A komoly, drámai művek mellett az embernek szüksége van vidámságra, könnyű szórakozást nyújtó darabokra is. Csináld jól az egyiket és élvezd a másikat.” A Magyar Televízió „Ász” című programjában megyjük első helyezettjei lettek. Ezután egyre több meghívás érkezett számukra a Magyar Televíziótól és Rádiótól és az ország városaitól. 1990-ben Németországban és Hollandiában koncerteztek. 1991-ben Coccaglioban (Olaszország) a Luca Marenzioról elnevezett madrigálversenyen második díjat kaptak. 1991—92-ben résztvettek Jeremy Jackman — a King's Singers volt kontratenorjának Bécsben és Budapesten rendezett mesterkurzusán. 1993-ban a Magyar Televízió öt évenként megrendezésre kerülő amatőr kulturális versenyén kategóriájuk első helyezettjei lettek. 1994-ben Arezzóban (Olaszország) a Nemzetközi Kórusverseny kamarakórus kategóriájában első helyezést értek el. 1995-ben koncertkörúton vettek részt Finnországban és Észtországban, ahol többek között felléptek a Tallinnban megtartott magyarnyelvű istentiszteletünkön is.

A Banchieri Énekegyüttes közelmúltban elkészült műsoros kazettáját eljuttatta szerkesztőségünkhöz, hogy ezáltal is felhívja egyrészt a szakmabeliek, másrészt a svédországi közönség, nemkevésbé gyülekezeti közösségünk figyelmét.

A Banchieri Énekegyüttes: Nagyváti Zsolt, Leányvári László, Szilágyi Szilárd, Szabó Soma, Rohály Tibor és Nagy Gábor

KATRINEHOLM

1995. október 7-én Katrineholm nagytemplomában, a „Storkyrka”-ban istentisztelet keretében Molnár-Veress Pál lelkész beiktatta hivatalába a katrineholmi gyülekezet presbitériumát és tisztségviselőit. A Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek Közösségének immáron kilencedik szervezett gyülekezetét Veress Zoltán országos felügyelő köszöntötte, Isten áldását kérve az új közösségre. Valójában csak hamvaiból támadt újjá e kis gyülekezet, hiszen — értesülésünk szerint — 1957-től kezdve voltak itt már istentiszteletek, de ezeknek sora a nyolcvanas évek elején megszakadt. Két egymást követő szomorú esemény, két temetés hozta össze újra a gyülekezetet 1993-1994 fordulóján. Ekkor Bartha Gabriella összeírta a gyülekezet régebbi és újabb tagjait, és az istentiszteletek újbóli bevezetését, a közösség megszervezését szorgalmazta. Így került sor 1994-ben az első istentiszteletre, melyet újabbak követtek. Az idősebb tagok nagy szeretettel emlékeztek még Koltai Rezső szolgálataira, hasonlóképpen Kellner Ilona, Szigethy Sándor és mások látogatásaira, a város közelében fekvő Vingåkerben, Álló Tibor és Rózsika otthonában eltöltött kedves órákra.

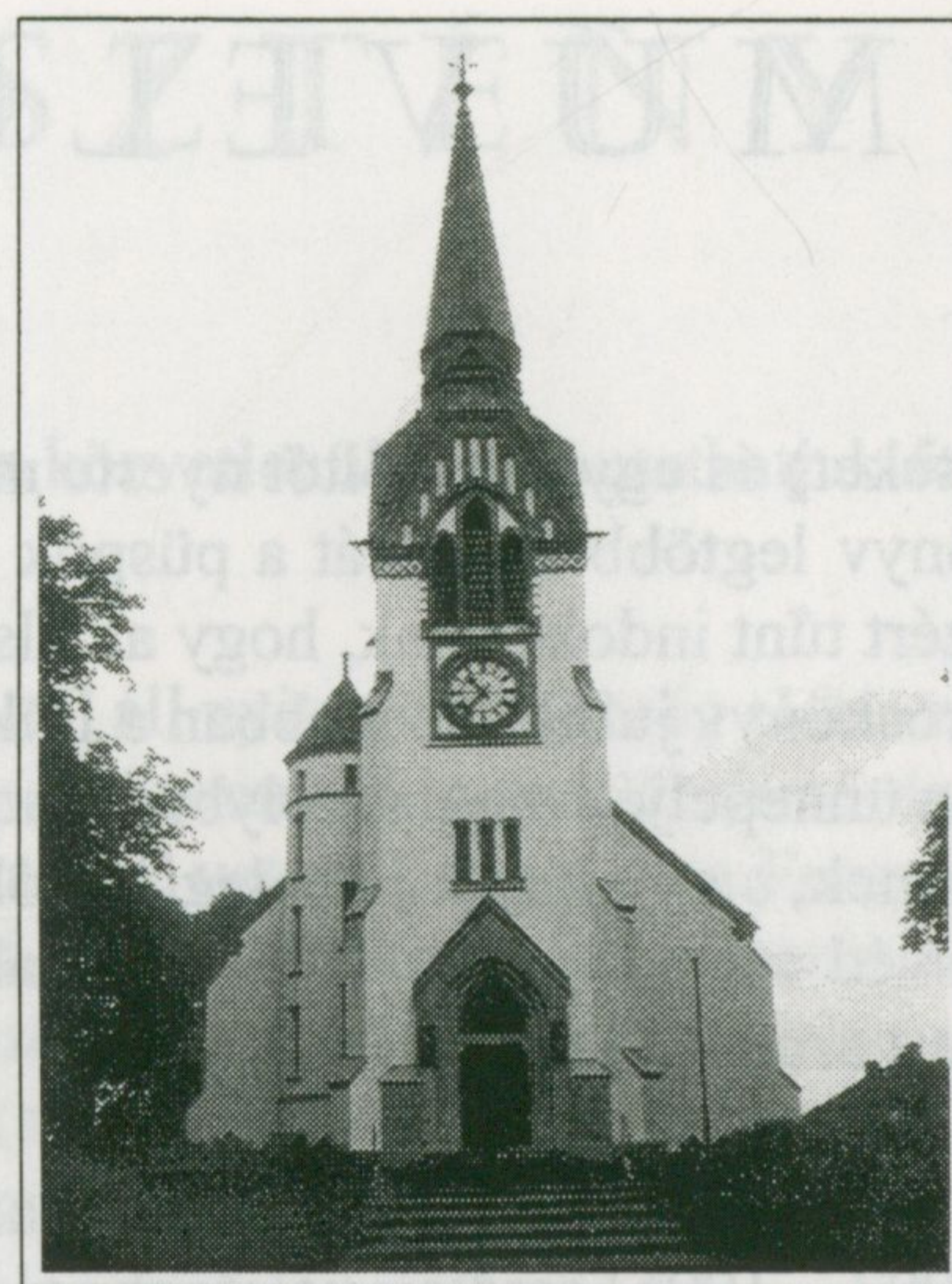
Nem véletlen, hogy a gyülekezeti közgyűlés Álló Rózsikát választotta meg felügyelőnek; a presbitérium további tagjai Tóth Gyöngyvér, Bartha Gabriella Klára, Bödecs Margit és Heim Edit lettek.

Az októberi istentiszteletet novemberben újabb követte, s decemberben, karácsony másodnapján újból összegyűlt anyanyelvén Istent dicsérni Katrineholm kicsiny, de lelkes magyar gyülekezete, mely hálával emlékezhet Jézus egykoron mondott szavaira: „Mert az Emberfia azért jött, hogy megmentse, ami elveszett.” (Mt 18, 11)

A TÁVOLBAN GYERTYA ÉG

„A halottak gyűjtöttek össze bennünket. Elmondhatom: jól éreztük magunkat, hogy olyan sokan voltunk, együvé tartozók. Meggyújtottuk a gyertyákat, s az ország minden részéből hazatérteket egy-egy sírhant választotta csak el egymástól. Évekre tervezett utazásokat pótolhatunk be. A temető északi sarkában a beszercei rokonok, a kriptá mellett a vásárhelyiek, csak néhány fejfát kellett megkerülni a végcélig...

Anyádnak valamelyik este kihullott a könnye, hogy

Katrineholm: Storkyrkan

ketten ültünk, két öreg az asztalnál. Régen heten voltunk. Még a rétre is hiába nézünk ki: nem labdázna a gyerekek."

Az idézet Sütő András Anyám könnyű álmot ígér című regényéből való. Ezek a sorok állnak azon a meghívón, melyet a Borás-Jönköping-i presbitérium megbízásából Thurman Zoltán készített a Tångagärdén rendezett halottak napi közös megemlékezésre. A résztvevők a gyülekezeti otthon kertjében felállított kötömbökre helyezték el gyertyáikat, s az elhunytakra, a tőlünk távoli szülőföldben nyugvókra gondolva mondtak csendes imát.

Szép a gondolat, — megszívlelendő. Kányádi Sándor is, halottak napján, Bécsben, az ágoston-rendiek fehérre meszelt templomában oszlopnak vetett háttal hallgatva a rekviemet így kiált fel: „Mert a legárvább akinek / még halottai sincsenek / bora ecet könnye torma / gyertyájának is csak korma / álldogálhat egymagában / kezében egy szál virággal / mert a legárvább akinek / még halottai sincsenek."

Fájó, de az emigrációban már mindenütt, így Svédországban is szaporodnak sírjaink. Éveken át a cserkészek voltak azok, akik halottak napján felkeresték egy-egy ismertebb, itt elhunyt magyar sírhantját, nemzeti színű szalaggal átkötött virágcsokrot és gyertyát helyezve el rajtuk. A Borás, Jönköping és Göteborg környéki híveink halottak napi közös megemlékezése újabb hagyományt teremt.

Szeretteink emlékére ím a távolban is gyertya ég.

TESTVÉRGYÜLEKEZET

Több helyi és országos értekezletünkön tárgyaltunk azon óhajról, hogy svédországi magyar gyülekezeteink magyarországi vagy az elszakított országrészekben élő magyar protestáns közösségekkel testvérgyülekezeti kapcsolatot létesítsenek. Ennek érdekében a Ljungbyi Gyülekezet megtette a szükséges lépéseket, s törődésük eredményéről az alábbi levél beszél, melyet Steinbach József balatonfűzfői református lelkész küldött nemrégiben:

„Nagy örömmel olvastuk levelüket, az ottani gyülekezeti újságot és a mellékelt presbiteri jegyzőkönyvet, amely szerint a Ljungbyi Magyar Protestáns Gyülekezet testvéregyházává fogadta a Balatonfűzfői Református Egyházközséget. Isten iránti hálával köszönjük, hogy kezdeményezésünket elfogadták. A mi részünkről is megtörtént a presbiteri gyűlés, amelynek határozati pontját mellékeltem. Az ottani határozatban olvasható, hogy egyben meghívjuk a Ljungbyi magyar protestáns gyülekezet tagjait Balatonfűzfőre. Az ellátást magunkra vállaljuk.

A Balaton nyújtotta lehetőségekre tekintettel látogatásuk nyáron lenne a legjobb, de más időpont is elképzelhető. Gyülekezetünknek van egy közös rendezvényekre alkalmas, központilag fűtött, modern, három szoba összkomfortos új lakása, mely üresen áll. A gyülekezeti tagokat családoknál szállásolnánk el. Külön megbeszélés szerint egyénileg utazó családokat is mindig nagy szeretettel várunk onnan.

Isten gazdag áldását kérve gyülekezetük életére, szolgálataira, testvéri szeretettel küldjük köszöntésünket!"

A Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek Közösségének nevében köszönetet mondunk mindazoknak, akik első testvérgyülekezeti kapcsolatunkat létrehozták, s külön köszönjük a balatonfűzfőieknek nagylelkű felajánlásukat. Most már a Ljungbyieken a sor, hogy bemutatkozó látogatásukat mielőbb megszervezzék. Ennek időpontjára vonatkozó döntésüket a balatonfűzfőiek legkésőbb január végére várják. A lelkipásztor címe: H-8220 Balatonalmádi, Baross Gábor utca 24. Telefon: +36-88-339 107

SZÉKESFEHÉRVÁR IS VÁR

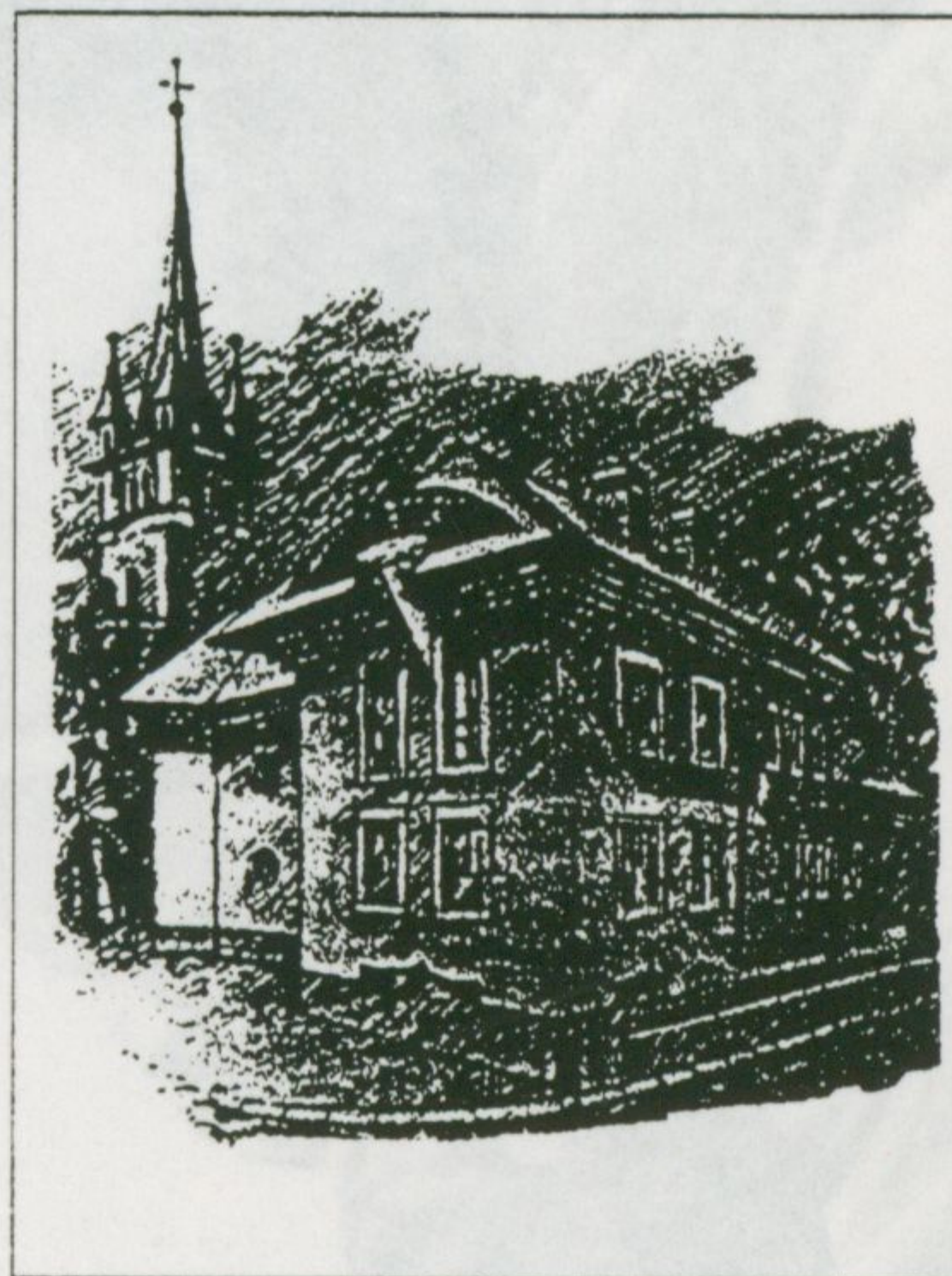
Svéd, norvég és finn földön tett körútjuk során székesfehérvári ifjak egy csoportja Bencze András evangélikus lelkész vezetésével még 1993-ban ellátogatott Stockholmba, s kapcsolatba lépett itteni magyar lelkigondozói szolgálatunkkal. Az alábbiakban a lelkipásztor hozzánk nemrégiben küldött levelét kivonatosan adjuk közre:

„Köszönöm a rendszeresen küldött gyülekezeti újságot — néhány sorban igyekszem az ottani közösségeknek továbbadni gyülekezeti életünk legújabb híreit.

1994 tavaszán állítottuk szolgálatba diakóniai előadónkat, aki főállásban szervezi a gyülekezet diakóniai szolgálatát: idősök szociális helyzetét méri föl, keresi azokat, akik a látogatói, beteggondozói munkában részt tudnának vállalni. Sokat segítettek rendezvények szervezésében — mostanában volt ilyen bőven.

Szintén másfél éve vettünk egy hat szobás házat, ahol olyan embereknek biztosítottunk olcsó lakhatást, akiknek nem volt állandó lakásuk.

Templomunk mellett végre felépült gyülekezeti házunk, mely mostani igényeinket bőven kielégíti, s lehetőség van benne arra is, hogy a későbbiek folyamán a bővülő igényeknek megfeleljen. 1995. október 8-án szentelte fel Szebik Imre püspök úr. Ezt a házat hadd ajánljam figyelmetekbe. Ha csoportosan jöttök Magyarországra, elsősorban fiatalok részére, nagyon alkalmas szállóhelynek is, hiszen ágyaink ugyan nincsenek, csak matracok, de mosdási-zuhanyzási lehetőség, konyha van, s innen a Dunántúlt is jól be lehet járni." Az érdeklődők a következő címen jelentkezhetnek: Bencze András ev. lelkész, H-8000 Székesfehérvár, Szekfű Gyula u. 1.

Székesfehérvár
Evangélikus gyülekezeti ház

Több nyelven egy szívvel

(Folytatás a 3. oldalról)

Amikor 1990-ben itteni lelkészi szolgálatomat kezdtem, még nem tudtam, meddig terjed e „paróchia” körzete; Stockholm, Göteborg, Malmö, Helsingborg és Västerås, időnként Oslo, s a nyári hónapokban a Tångagärdén álló gyülekezeti otthonunk voltak azok a helyek, melyeket rendszeresen látogattam. Kisebb helyeken, mint Sölvesborgban, évente alig néhányszor fordultam meg. Egy-egy szomorú eseményre, temetésre voltam hivatalos még ennél is kisebb helyekre, s ilyenkor sokan jöttek össze. És mindenütt elhangzott a kérdés: mikor jön újra miközénk? Vagy éppen menekülttáborba hívtak, csak egy jó szót szólni, egy aprányi kis reményt vinni; vagy keresztelni, ritkábban esketni. Lassan kitárulkozni látszott a szolgálat egésze.

1991-ben, az önképzőkör nyári táborában találkoztam először észtországi magyarokkal. Akkor még csak elneveztünk valaki ötletén, hogy Tallinnt is gyülekezeteink közé kéne soroljuk. Félig sírva-nevetve, de szorongó szívvel figyeltük a kis Dávidnak a hatalmas Góliáttal szembeni kiállását, az észti függetlenségi mozgalmat, s azt, hogy ebben az ott élő magyarokra is számítanak. Négyszázan ha voltak akkoriban. Ez a szellő terelte be őket először Tallinn egyik templomába egy nyugdíjas kárpátaljai lelkész magyar igéit hallgatni. Aztán Finnországból érkeztek magyar vendégeink. Innen is, onnan is elhangzott: bizony semmi vétkük abban, hogy kevesen vannak, de Isten ígését évente egyszer-kétszer ők is szívesen hallgatnák Károli Gáspárunk patinás nyelvére fordítva.

Az Estonia pusztulása óta immár harmadszor hajózik át a Balti-tengeren. Akaratlanul is eszembe jutnak a kolozsvári teológia egykori rektorának szavai. Legációra készültünk, már tudtuk is hova s merre kell mennünk, amikor országszerte dúló hatalmas árvizekről jöttek a hírek. Riadtan fordult tanácsért a rektorhoz egy teológus: az a falu, ahova mennem kell, a megáradt Szamoson túl van; a hidat elvitte a víz — mitévő legyek? — Vegye a szájába a Bibliát, és ússzon! — hangzott a fanyar humorú, de jelképében annál komolyabb válasz.

De jó lenne, ha valamiféle használható tanácsért fordulhatnánk-fordulhatnánk mi is valakihez: mitévők legyünk, látva, hallva s tapasztalva, hogy oly sokan számítanak ránk? Hiszen már most is messze erőnket meghaladva végzem, végezzük azt a szolgálatot, mely számunkra adatott.

Voltak és vannak, akik könnyen elintéznék a kérdést: le kell írni őket! Nem kivitelezhető, nem gazdaságos, nem a mi feladatunk, nem tanácsos... Valamikor, úgy 1956 telén, 1957 tavasza táján, közel tízezernyi magyar menekült sodródott északra. Számítottak a befogadásra, és számítottak a megértésre is. Bizonyára amikor a magyarnyelvű lelkigondozás szervezése került

szóba, akkor is akadtak, akik így válaszoltak: nem kivitelezhető, nem gazdaságos, nem a mi feladatunk, nem tanácsos...

Tallinnban, a Finnugor Népek Találkozóján, a nemzeti könyvtár előadótermében ülök — a színpadra egymás után lépnek fel komik/zürjének, udmurtok/votjákok, szetuk, marik/cseremiszek, erza- és moksa-mordvinok, lappok és finnek, manysik/vogulok, másnap észtek és magyarok, s velük együtt mi, akik a nézőtérén ülünk, mind rokonok vagyunk. Gyönyörködöm viseletükben, szinte magával ránt forgó-perdülő táncuk, tiszta tekintetük megigéz, énekeiket mintha már hallottam volna. Úgy mosolygunk egymásra, mint akik régtől ismerik egymást.

Tavasszal a Tamás-, ősszel a János-templomban gyűltünk össze Tallinnban — Észtországból, Finnországból, Svédországból és máshonnan érkezett magyarok. Megmaradásunkért könyörögtünk. Fohászkodtunk a már kihaltakért, s azokért, akiket e századvégen taszít reménytelenségbe, a halál árnyékának földjére az erőszak, s akiket, mint annyiszor, most is cserben hagy a kényelmét féltő világ. Azokért, kiknek ha nem bőrét, akkor nyelvét ítéli feketének a többség. Fohászkodtunk az egykor elhagyott ligetes sztyeppéken maradt rokonainkért, akik közül sokan tán még a sámánizmus és totemizmus hiedelmei között élnek, mitsem tudván a Megváltóról, a karácsonykor születettéről.

Közös, svéd-magyar istentiszteletre gyűltünk össze a minap Stockholmban, s a szervezők megfelleltek rólunk. A karzatról orgona- és trombitahang kíséretére zúgott a kórus, egy lány spirituálét énekelt, a gyülekezet ujjongott, s a lelkész egy iráni családért, tanzániai misszionáriusokért, dél-afrikaiakért és boszniaiakért imádkozott. Aztán a padokban ülők között felfedezve minket, magyar testvéreit is fohászába foglalta. A sokaságban könnyen megfellelnek a kevesekről.

Oly sokszor leírtak már minket — régebb is, ma is. Otthon is, itt is.

A finnugor találkozón földrésnyi területről gyűlt egybe egy maroknyi ember. Hogy együtt legyenek, s az együttlét jelezze: számon tartják egymást. Évente egyszer-kétszer, olykor több száz kilométeres távolságokról jönnek össze a Balti-tenger keleti oldalán egy maroknyian, igét hallgatni, magyarul. Havonta mérföldes távolságokról sereglünk össze Svédország egy-egy városába, olykor a norvég fővárosban is, maroknyian, hogy Isten ígéjére figyeljünk, hogy lássuk és halljuk, hogy számontartsuk egymást. Amíg — Isten kegyelméből — még vagyunk.

Képeink (Molnár-Veress Pál felvételei) az 1995 októberében, Tallinnban megrendezett Finnugor népek találkozóján készültek.

AZ ADVENTISTA EGYHÁZ

Az "advent" szó eljövotelt jelent. Az adventisták Krisztus közeli eljövételét várják. Alapítójuk William Miller amerikai baptista farmer. 1822-ben kezdett "apokaliptikus tudományával" foglalkozni. Kiderítette, hogy Krisztus 1843. március 21. és 1844. március 21. között fog visszatérni, hogy megkezdje ezeréves uralmát. Az Úr nem érkezett meg, mire Miller új dátumot jelölt ki: szeptember 21-ét. A csalódottak kijózanodtak, Millert kizárták a baptista egyházból.

A mai adventisták már nem számítják a napokat. Prófétájuknak tartják Ellen G. White nővért, akinek könyveit szívesen olvassák. Ő azt tar-

totta, hogy Krisztus azért nem jött el a jelzett napon, mert az emberek szombat helyett a vasárnapot ünnepelték meg. A vasárnapot ünneplőket "Vadállat-imádóknak" mondta. 1853-tól sorra alakultak szombatot ünneplő gyülekezeteik és felvették a HETED-NAPOS ADVENTISTA nevet. Szerintük a vasárnap a hét első napja.

A keresztelezésben a baptista tant követik. Az úrvacsorát negyedévenként osztják ki. Megáldott kenyeret és alkoholmentes bort osztanak. Az úrvacsorát megelőzi a lábmosás szertartása. Tanítják, hogy a halál után az emberi lélek álomba merül az úr eljövételéig. Akkor az igazak feltámadnak és Krisztussal uralkodni fognak még ezer évig. Ez az uralom a mennyben fog végbemenni. Ezután következik az igazi ítélet, a gonoszok teljes elpusztítása.

Megfogalmazott hitvallásuk nincs. Életüket a pietista kegyesség jellemzi. Keresetük után tizedet fizetnek. Súlyos bűnnek tartják a disznóhús evését. Tiltják a fényűzést és az élvezeteket. Nagy súlyt helyeznek a misszióra, mert Krisztus addig nem jöhet el, míg az evangélium minden népnek nem hirdettetik.

Egységes Világszervezetet alkotnak, melynek vezető testülete a "General Konferencia". Az egyház 12 divízióra, az pedig uniókra oszlik. A magyarországi unió az Euró-Afrikai divízióhoz tartozik.

Lélekszámuk a világon 1,1 millió. Egynegyedük Amerikában él. A tagfelvételre várókkal és gyermekekkel lélekszámuk 7-8 millió az egész világon. 100 hívő tart el egy lelkipásztort. Ökumenikus kapcsolataikban tartózkodók.

ELŐSZÖR HALMSTADBAN

Halmstadban 1995. november 25-én került sor első alkalommal magyar protestáns istentiszteletre, melyhez — nem tévedés — hat kiskorú és egy felnőtt keresztelezője adta a keretet. A festői szépségű Söndrum templomban összegyűlt kis gyülekezet tagjainak többsége istentiszteleteink rendszeresítését kérte a városban. Tervünk szerint még az idén, december 21-én 18.00 órakor karácsonyi istentiszteletet tartunk Halmstadban, 1996-os naptárunkba pedig március 9-re, május 11-re, október 12-re és december 21-re iktattunk be oda istentiszteletet. Az idővel feltételezhetően szervezett gyülekezetté alakuló kis közösségre lapunkban még visszatérünk.

ISMÉTELT FELHÍVÁS

Lapunk legutóbbi számában kérdőívet küldtünk ki olvasóinknak azzal a kéréssel, hogy azt kitöltve, középen összehajtva, a megjelölt helyen leragasztva és felbélyegezve mielőbb küldjék be az ív hátlapján megjelölt címre. Eddig a címzetteknek csupán kis hányada válaszolt a felmérőív kérdéseire, s tudjuk, hogy bár sokan kitöltötték, megfeledeztek annak beküldéséről.

Kérünk, kedves olvasóink: ha eddig nem tettétek volna meg, keressétek elő és töltsétek ki az Új Kévről készülő véleménykutatás kérdőívét, s azt lehetőleg még ebben az évben postázzátok a felmérés kiértékelését végző szakcsoporthoz az alábbi címre:

Mátyás Szabó
Igelkottsvägen 48
161 45 BROMMA

STOCKHOLMI KILÁTÓ

1995 márciusában alakult a stockholmi magyar protestáns gyülekezet idősebb tagjai számára kéthetente műsoros összejövotelt biztosító KILÁTÓ, mely nevét a Betlehem-templom épületének legfelső szintjén működő — egyházi tulajdonban levő — Café Utsikten svéd nevének fordításából kapta.

Bár minden együttlét önmagában is értékes, a KILÁTÓ eddigi előadásai során nagy érdeklődést váltott ki **Haljasmäe Josefín** Vajdaságról és **Sárvári Anna** Miskolcra szóló ismertetője, **Dusa Ödön** szavalóestje, **Endrédi Gusztáv** Magyarország háborús veszteségeiről szóló előadása, az ókori művészetet bemutató videófilm, legutóbb pedig a hipnózis kapcsán indított kerekasztal-beszélgetés, melyet **Salánky Lajos** vezetett. Minden alkalmat ima és igeolvasás, ritkábban ének tesz bensőségessé.

A KILÁTÓ (Café Utsikten) a Betlehem-templom épületének Rehnsgatan felőli bejáratán át (mely rendszerint kapukóddal nyílik, de ilyenkor nyitva áll), felvonóval érhető el. A Luntmakargatan és Rehnsgatan sarkán álló Betlehem-templom a metró (T) Rådmansgatan megállójának a Rehnsgatanra nyíló kijáratától alig száz méterre van.

1996-ban is minden érdeklődőt szeretettel vár a
KILÁTÓ

Január 17-én és 31-én,
Február 14-én és 28-án,
Március 13-án és 27-én,

mindig szerda délután
15.00-tól 18.00 óráig

ISTENTISZTELETEK IDŐPONTJAI 1996 első évnegyedében

ESKILSTUNA	<i>S:t Tomas-templom, Stenby-centrum</i>		
Február	3-án, szombaton	17 órákor	[U]
GÖTEBORG	<i>S:t Jakobs-templom, Parkgatan 4</i>		
Január	14-én, vasárnap	17 órákor	
Február	11-én, vasárnap	17 órákor	[U]
Március	10-én, vasárnap	17 órákor	
HALMSTAD	<i>Söndrum-templom (ideiglenes hely)</i>		
Március	9-én, szombaton	18 órákor	(tervezet)
HELSINGBORG	<i>EFS-templom, Bruksgatan 27</i>		
Január	27-én, szombaton	16 órákor	
Február	24-én, szombaton	16 órákor	[U]
Március	23-án, szombaton	16 órákor	
JÖNKÖPING	<i>S:t Franciskus-templom, Klostergatan 70 B</i>		
Március	9-én, szombaton	11 órákor	(tervezet)
LJUNGBY	<i>Annelund-templom</i>		
Január	27-én, szombaton	11 órákor	
Február	24-én, szombaton	11 órákor	[U]
Március	23-án, szombaton	11 órákor	
KATRINEHOLM	<i>Nagytemplom - Storkyrkan (Norr)</i>		
Február	3-án, szombaton	11 órákor	
MALMÖ	<i>Stadion-templom, Stensjögatan 1</i>		
Január	28-án, vasárnap	16 órákor	
Február	25-én, vasárnap	16 órákor	[U]
Március	24-én, vasárnap	16 órákor	
OSLO	<i>Uranienborg-templom</i>		
Február	10-én, szombaton	15 órákor	[U]
SÖLVESBORG	<i>S:t Nicolai ill. EFS-templom, Hjortakroksvägen 21</i>		
Január	13-án, szombaton	16 órákor (S:t Nicolai)	
Február	25-én, vasárnap	11 órákor (EFS)	[U]
Március	16-án, szombaton	16 órákor (S:t Nicolai)	
STOCKHOLM	<i>Betlehem-templom, Luntmakargatan 84</i>		
Január	7-én, vasárnap	17 órákor	
Február	4-én, vasárnap	17 órákor	[U]
Március	3-án, vasárnap	13 órákor	
TÅNGAGÄRDE	<i>Gyülekezeti otthon (Äsperedtől északra 5 km)</i>		
Január	14-én, vasárnap	11 órákor	
Február	11-én, vasárnap	11 órákor	[U]
Március	10-én, vasárnap	11 órákor	
VÄSTERÅS	<i>Kyrkbacksgården (A Dómtemplom mellett)</i>		
Január	6-án, szombaton	17 órákor	
Február	4-én, vasárnap	11 órákor	[U]
Március	3-án, vasárnap	18 órákor	

[U] = úrvacsorás istentisztelet

új Kéve

ISSN 1400-8998

A Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek lapja.

Az Északon élő magyarok ökumenikus fóruma.

Megjelenik kéthavonta (évi 6 szám).

III. évfolyam 6. szám, 1995. december

Felelős kiadó:
Veress Zoltán

Szerkesztők:
Molnár-Veress Pál
Szentkirályi Csaga, Sántha Ferenc.
Layout:
Molnár-Veress Mária Magdaléna

Szerkesztőség:
Vintrosagatan 17/1,
S-124 73 Bandhagen (Stockholm)
Telefon: 08 - 86 36 39
Telefax: 08 - 86 36 39

Nyomda: Ekonomi-Print AB
Dalagatan 31. 113 23 Stockholm
Telefon: 08 - 33 29 90
Telefax: 08 - 33 47 62
Felelős vezető: Alexander Jenssen

Példányszám: 2000

Gyülekezeti tagjaink a lapot
térítésmentesen kapják.

Adományt a lapkiadás céljára köszönettel fogadunk
a következő számlára:
Ungerska Protestantiska Samfundet
Postgiro 602047-3

nyk Kärve
ISSN 1400-8998

Ungerska Protestantiska Samfundets tidning.
Ungras ekumeniska forum i Norden.

Utkommer varannan månad (6 nr/år).

Årgång III. Nr. 6. december 1995.

Ansvarig utgivare:
Zoltán Veress

Redaktörer:
Pál Molnár-Veress
Csaga Szentkirályi, Ferenc Sántha.
Layout:
Mária-Magdaléna Molnár-Veress

Redaktion:
Vintrosagatan 17/1
S-124 73 Bandhagen (Stockholm)
Telefon: 08 - 86 36 39
Telefax: 08 - 86 36 39

Tryckeri: Ekonomi-Print AB
Dalagatan 31. 113 23 Stockholm
Telefon: 08 - 33 29 90
Telefax: 08 - 33 47 62
Chef: Alexander Jenssen

Upplaga: 2000 ex

Församlingsmedlemmar får tidningen gratis.
Gåvor till utgivning emottages med
tacksamhet på följande postgironummer:
Ungerska Protestantiska Samfundet
Postgiro 602047-3

Magyari Lajos

ÜZENET

Legyen a béke órája ez...

Hallom, ahogyan kontinensek fölött száll a
harangszó,
átölelik egymást minden emberi szavak,
és seregbe gyűlve mondják:
legyen a béke órája ez!

Mint a növvő gyermek, minálunk még alszik,
szendereg a jövőendő kenyér.
Kalásszá most álmodja önmagát,
mert a dolgok nagy törvénye szerint mindeneknek
föl kell nőni — a beteljesülésig.

Legyen a béke órája ez...!

Én most is azon a földön állok, élek,
hol ükök és dédek vért és verejtéket
sohasem sajnáltak a televénytől,
s mert hinnem kell, ha már hitre születtem,
e vér és verejték
sós ízében hiszek, a jogunkban,
hogy megtartó, növesztő hatalma
mibennünk nőjön, bennünk folytatódjék.

Legyen a béke órája ez...!

Idefentről, a lélek magasából szikrázó ormokra
látok, távolabb a búzát szerelmesen
kihordó mezőkre,
s tovább, még tovább, már csak az értelem
s a remény teleszkópján át figyelve,
erre az egész küzdő, szerető, szenvedő,
a remény újra és újra támadó sugarában
élő emberiségre.

Elsuttogom hát néki most én is, őseim szavával:
„Bort, búzát, jó reményt, békességet.”

Beregardó (Kárpátalja) középkori temploma